

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1962 | ΑΡΙΘ. 18

ΑΥΤΟΝ ΑΣΠΑΣΩΜΕΘΑ

Ἡ ἑορτὴ τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καθιερώθη περίπου τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν καθιερώθη καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς εὐρέσεως Αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἑλένης, ἥτοι τὸ ἔτος 325.

Ὑφθῆται, λοιπόν, τὸ πρῶτον ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων Μακαρίου πρὸς κοινὴν πάντων τῶν πιστῶν θέαν καὶ εὐλογίαν. Ὑφθῆται, ἀργότερον, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὅπου καὶ πρότερον, ὑπὸ τοῦ αυτοκράτορος Ἡρακλείου, ὅταν οὗτος, ἐκστρατεύσας ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἀφήρесе τὸν ἀρπαγέντα ὑπ' αὐτῶν Τίμιον Σταυρόν. Ὑφθῆται ὁμοίως καὶ σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, τὸ ἀήττητον τρόπαιον, διὰ νὰ ἀσπασθοῦν Αὐτὸν οἱ πιστοὶ «τῇ χαρᾷ καὶ τῷ φόβῳ».

Μὲ χαρὰν διὰ τὴν μεγάλην, τὴν αἰώνιον νίκην, τὴν ὁποίαν ἐχάρισε ὁ Κύριος διὰ τῆς Σταυρικῆς Του θυσίας εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ἔδωσε δηλ. μίαν μάχην ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ ὁ Χριστός. Μάχην μεγάλην καὶ ολοκληρωτικὴν, μάχην ἐναντίον τοῦ φοβερωτέρου ἐχθροῦ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ σκοτους καὶ τῆς κακίας. Καὶ ὄχι ἀπλῶς ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν αὐτὸν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τὸν συνέτριψε τόσο, ὥστε ὁ ἄδης νὰ πονῆ, νὰ θρηνηῆ καὶ στενάξῳ νὰ βοᾷ: «κατελόθη μου ἡ ἐξουσία». «Τὸ κράτος μου ἔλυσε» ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας! Ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς διηροίχθη εἰς τὸν ἐκπεσόντα ἄνθρωπον ἡ ὁδὸς εἰς σωτηρίαν.

Ἡ νίκη αὐτῆ τοῦ Σταυροῦ, κάμνει τὸν Μέγαν Ἀπόστολον, τὸν Παῦλον, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ ἀναφωνῆ πρὸς τὸν ἠττημέ-

νον ἄδη: «Ποῦ σου, θάνατε τὸ κέντρον; Ποῦ σου ἄδη, τὸ νίκος;», ἀφ' ἐτέρον δέ, γεμᾶτος ἐνθουσιασμόν καὶ χαρὰν νὰ καυχᾶται ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ: «Ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Κυρίου Ἑμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Καὶ ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου ἐπιζητεῖ τὴν χαρὰν αὐτήν, πὺν δίδει ἡ νίκη τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου. Διότι μόνον αὐτὴ ἡ χαρὰ γαληνεύει τὴν τρικυμισμένην ψυχὴν, τὴν ὁποίαν ταράσσει ἡ ἁμαρτία.

Ἰδοῦ, λοιπόν, διατὶ «ὁ διὰ τοῦ Σταυροῦ θάνατον καταργήσας καὶ ἡμᾶς Ἐλευθερώσας» μετέτρεψε τὸ ἀποτρόπαιον τοῦτο ὄργανον τοῦ πόνου καὶ τοῦ μίσους εἰς σύμβολον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, εἰς σημαίαν νίκης κατὰ τοῦ κακοῦ, εἰς «σημεῖον πιστῶν καὶ φόβον δαιμόνων», κατὰ τὸν Κύριλλον Ἱεροσολύμων.

Πρέπει ὡσαύτως νὰ ἀσπασθῶμεν τὸν Σταυρὸν μὲ φόβον «διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἀνάξιοι ὄντες» κατὰ τὸν ὑμνογράφον τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἡμεῖς δηλ. εἴμεθα πεπερασμένοι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀνθρώποι ἀδύνατοι καὶ ἀνίκανοι νὰ ἐννοήσωμεν τὸ μεγαλεῖον τοῦ θαύματος τῆς λυτρώσεως, πὺν συνετελέσθη, ὅταν ἠπλωσεν ὁ Κύριος τὰς χεῖράς Του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ νὰ ἀγκαλιάσῃ ὁλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα, ὅλους τοὺς ἁμαρτωλούς.

Τότε ἀκριβῶς, ὡς λέγει ὁ θεῖος Παῦλος, ὁ Κύριος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐξηφάνισε τὸ «καθ' ἡμῶν χειρόγραφον... προσηλώσας αὐτὸ τῷ Σταυρῷ».—Καὶ ἦλθε τὸ ἀποτέλεσμα: Χάρις καὶ ἔλεος. Ζωὴ καὶ ἀφθαρσία.

Εἶναι, λοιπόν, πολὺ φυσικὸν νὰ αἰσθανῶμεθα ἐνώπιον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Κυρίου φόβον. Φόβον ὅμως ὄχι δουλικόν, πὺν γεννᾷ μῖσος καὶ κακίαν καὶ καθιστᾷ τὴν ζωὴν μας ἐφιαλτικὴν καὶ ἀνήσυχον. Ἀλλὰ φόβον, πὺν προέρχεται ἀπὸ τὸ βαθὺ αἶσθημα τοῦ ἀπεριορίστου σεβασμοῦ, τῆς θερμῆς ἀγάπης μας καὶ λατρείας μας πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον Λυτρωτὴν μας.

Καὶ ὁ φόβος αὐτὸς δὲν μειώνει τὴν χαρὰν τοῦ Σταυροῦ, ἀντιθέτως τὴν ὀλοκληρώνει.

Δὲν ἀπομακρύνει τὸν ἁμαρτωλὸν ἀπὸ τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριον, οὔτε τὸν ὀδηγεῖ εἰς ἀπόγνωσιν. Ἀντιθέτως τοῦ δημιουργεῖ οἰκειότητα καὶ ἐλπίδα. Ἐλκύεται ἀπὸ τὸν Κύριον ὡς ὑπὸ ἰσχυροῦ μαγνήτου. Καὶ τοῦτο διότι τὸ εἶχε προείπει ὁ Σωτὴρ πρὸς τοὺς μαθητάς Του: «Ἐγὼ ἐὰν ὑψωθῶ πάντας ἐλκύνω πρὸς ἑμαυτόν».

Ἔτσι ὁ φόβος αὐτὸς γίνεται ὁ ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς μας, ἢ πωξίς, πὸν δείχνει πάντοτε τὸν ἀσφαλῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον ἐβάδισεν ὁ Κύριος μὲ τὸν Σταυρὸν ἐπ' ὤμου καὶ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ βαδίση καὶ κάθε πιστὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας μας, διὰ νὰ ὑψωθῆ ἡμέτε, μετὰ τοῦ ὑψουμένου σήμερον Σταυροῦ «ἐν τοῖς ἐπουρανίοις».

Ἐψοῦται ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἰς προσκύνησιν πάνδημον. Ἐψοῦται εἰς ἐποχὴν, ὡς ἡ σημερινή, κατὰ τὴν ὁποίαν παρατηρεῖται πρωτοφανῆς κορύφωσις τοῦ κακοῦ, κατὰ τὴν ὁποίαν κατεξευτελίζεται ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ὕλισμός, ἐν τῇ ἀπογνώσει του, προσπαθεῖ νὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν ὅ,τι ἡ θρησκεία ἔστησεν ὄρθιον ἐνώπιον τῆς συνειδήσεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐν τούτοις ἂς μὴ ἀπογοητευώμεθα· διότι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου εἶναι τὸ κέντρον τῆς πίστεώς μας, πέριξ τοῦ ὁποίου στρέφεται τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεώς μας. Διὰ τοῦτο (σήμερον, πὸν «προέρχεται ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου)... Αὐτὸν ἀσπασώμεθα τῇ χαρᾷ καὶ τῷ φόβῳ· φόβῳ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἀνάξιοι ὄντες· χαρᾷ δὲ διὰ τὴν σωτηρίαν, ἣν παρέχει τῷ κόσμῳ, ὁ ἐν αὐτῷ προσπαγεῖς Χριστὸς ὁ Κύριος, ὁ ἔχων τὸ μέγα Ἔλεος».

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ρ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΣ

Α'

Γνωστόν εἶναι τὸ ποίημα τοῦ Βικέλα, πού ἀναφέρεται εἰς τὴν πατρίδα:

«Μὴ πράσινοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ κάμποι;
Κί' ἢ θάλασσα δὲν εἶναι γαλανή;
Παντοῦ ὁ ἴδιος ἥλιος μὴ δὲ λάμπει;
Ἴδιοι παντοῦ δὲν εἶν' οἱ οὐρανοί;

*

Γιατὶ κανεῖς, ὅταν ξεπιτευθῆ,
— ἀφοῦ στήν ἴδια γῆ παντοῦ πλανᾶται —
γιατὶ μιὰ μόνη γῆς γωνιὰ ποθεῖ;
γιατὶ, ὅπου κί' ἂν πάη, τὴ θυμᾶται;».

Τὴν ἔμφυτον ταύτην ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα ἔχουν εἰς μέγα βαθμὸν οἱ Ἕλληνες, οὔτινες διακρίνονται διὰ τὸν βαθύτατον πατριωτισμὸν των. «Καμμία ἄλλη φιλολογία δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ τόσα ἥρωϊκὰ ἔπη καὶ τόσους παιᾶνας καὶ διθυράμβους καὶ τραγωδίας ἐμπνευσμένας ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην, ὅσα ἡ ἑλληνική. Ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἡ πλέον ἀπαράμιλλος ἀπεικόνισις τῆς βαθείας νοσταλγίας τοῦ ἥρωος διὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα, χάριν τῆς ὁποίας ἀγωνίζεται σκληρῶς ἐπὶ δέκα ἔτη»¹. Χαρακτηριστικοὶ εἶναι οἱ γνωστοὶ λόγοι τοῦ Πλάτωνος: «Μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμωτέρον ἐστὶν ἢ πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον»². Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει τὴν ἀπάντησιν, τὴν ὁποίαν ἔδωσαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Περσῶν, ὅταν ἐζήτησαν πλήρη ὑποταγὴν: «Τότε οἱ Ἀθηναῖοι θὰ προσφέρουν γῆν καὶ ὕδωρ εἰς τοὺς Πέρσας ὅταν ὁ ἥλιος μεταβάλλῃ τὴν τροχίαν του»³. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἔπειτα τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλλήνων τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι ἀντιμετώπιζον τὰ κύματα τῶν βαρβάρων, ἢ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ἢ τὸ «Ὅχι» τῶν Ἑλλήνων τοῦ 1940. «Πόσοι ὕμνοι καὶ

1. «Δελτίον Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν», Ἀθῆναι 1950, σελ. 72.

2. Πλάτωνος, Κρίτων 51α. «Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως» (=ΑΠ), Ἐκδ. «Ζωῆς» σελ. 131.

3. Ε. Π. Φωτιάδου, Ἡ ἐνότῃς τῶν Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1950, σελ. 5.

παιῶνες ἠκούσθησαν εἰς τὰς 5 ἡπείρους, διὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλλήνων, ποῦ εἶναι καρπὸς τῆς φιλοπατρίας των»¹

Ἄλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: Ποία εἶναι ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς πατρίδος καὶ τῆς φιλοπατρίας; Ὅα ἐκτιμῶμεν καλύτερον τὴν στάσιν ταύτην, ἐὰν προηγουμένως φέρωμεν εἰς τὴν μνήμην μας τί διδάσκουν οἱ ἀρνηταὶ τῆς πατρίδος.

Τὴν ἔννοιαν τῆς πατρίδος πολὺ ἐπολέμησεν ὁ Μαρξισμὸς καὶ Κομμουνισμὸς μὲ τὴν περὶ διεθνισμοῦ καὶ κοσμοπολιτισμοῦ διδασκαλίαν του. Εἰς τὸ κομμουνιστικὸν μαυφέστον τοῦ Μάρξ ἀναγινώσκομεν: «Οἱ ἐργάτες δὲν ἔχουν πατρίδα. Δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τοὺς πάρῃ ἐκεῖνο, ποῦ δὲν ἔχουν»². Ἄλλ' ὁ τελευταῖος παγκόσμιος πόλεμος διέψυσε τοὺς κομμουνιστάς, διότι ἀκριβῶς οἱ Ρῶσοι παρουσίασαν μεγάλην φιλοπατρίαν καὶ ἐξύμνησαν ταύτην. Οἱ ἡγέται τῆς κομμουνιστικῆς Ρωσίας, οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ τῆς, αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ ἐντυπὰ τῆς συχνάκις κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἔκαμαν ἔκκλησιν εἰς τὰ πατριωτικὰ αἰσθήματα τῶν Ρώσων³.

Σφοδρὸς πολέμιος τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος ὑπῆρξε καὶ ὁ Nietzsche, ὅστις ἔγραφε τὰ ἐξῆς: «Μεταξὺ τῶν σημερινῶν Εὐρωπαϊῶν δὲν λείπουν τὰ ἐλεύθερα πνεύματα, ποῦ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀπονέμουν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους τὸν τίτλον «ἀπάτριδες» — τίτλον ἐξαιρετικὸν δι' ἡμᾶς καὶ τιμητικόν. Πρὸς αὐτοὺς ὅλως διόλου ἰδιαιτέρως ἀφιερώνω τὴν κρυφὴν μου σοφίαν. Διότι εἶναι σκληρὰ ἡ τύχη των, ἀβεβαία ἡ ἐλπίδα των καὶ εἶναι ἀληθινὸ κατόρθωμα νὰ εὕρῃ κανεὶς δι' αὐτοὺς κάποιαν παρηγορίαν»⁴. Πράγματι ἡ ὁμολογία τοῦ Νίτσε περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἄπατρις δὲν εὕρισκει παρηγορίαν εἶναι ὀρθή. Αὐτὸς ὁ Νίτσε ἔπαθε πνευματικὸν καὶ διανοητικὸν σκοτισμὸν, ἀποθανὼν παράφρων⁵.

Ὡστε κατὰ τοὺς νεωτάτους χρόνους ἐνεφανίσθησαν σφοδροὶ πολέμιοι τῆς ἰδέας τῆς πατρίδος. Πάντως τούτους καταδικάζει οὐ μόνον τὸ πανανθρώπινον συναίσθημα, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Βεβαίως ἐν γνώρισμα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ «οἰκουμενικότης» καὶ ἡ «καθολικότης» πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀντιτίθε-

1. ΑΠ, σελ. 132.

2. Μάρξ - Ἐνγκελς, Τὸ Κομμουνιστικὸν Μαυφέστο, μτφρ. Γιάννη Κορδάτου, Ἀθῆναι 1945, σελ. 79-80. ΑΠ, σελ. 129.

3. ΑΠ, σελ. 129.

4. Friedrich Nietzsche, Γνώμαι καὶ περιχοπαί, μτφρ. Ι. Ζερβοῦ, Ἀθῆναι 1910, σελ. 64.

5. Χρ. Ἀνδρότσου, Τολστόη, Νίτσε, Μπέργκσν, Ἀθῆναι 1930, σελ. 35. ΑΠ, σελ. 130.

ται οίσοσδήποτε φυλετισμός. Παρὰ ταῦτα ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει τὴν ιδέαν τοῦ Ἔθνους¹.

Βεβαίως εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν δὲν ὑπάρχει συστηματικὴ διδασκαλία περὶ τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ πατρίδος· ἐκ διαφόρων ὁμῶς χωρίων αὐτῆς δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐν πρώτοις εἶναι φανερὸς ὁ τονισμὸς τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα. Ἡ ἀγάπη αὕτη κατὰ θαυμάσιον τρόπον ἐκφράζεται εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. ρλς' Ψαλμὸν: «Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών... Πῶς ἄσωμεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἐὰν ἐπιλάβωμαι σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖν ἡ δεξιὰ μου· κολληθεῖν ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ σου μνησθῶ».

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὁ Ἰησοῦς δὲν διδάσκει μὲν ῥητῶς περὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ πάντως οὐδόλως θεωρεῖ τὴν ἔννοιαν τῆς ἐθνότητος ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν θρησκευτικότητα. Ὁ Κύριος ἐνετείλατο εἰς τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ, ὅπως «πορευθέντες μαθητεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη» (Ματθ. κζ' 19)². Ὁ Κύριος, ἐξ ἄλλου, παρουσιάζεται ὡς τέκνον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἀπόγονος τοῦ Δαυὶδ κατὰ σάρκα (Ματθ. α', 1. Ρωμ. θ', 5 κ.ά.). Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐπιγεῖου κηρύγματός του ἐνδιαφέρεται ἰδιαιτέρως διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἰσραὴλ. Κηρύττει, ὅτι ἦλθε νὰ σώσῃ «τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ» (Ματθ. ιε', 24). Συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητάς του κατ' ἀρχὰς νὰ μὴ ἀπευθύνωνται πρὸς ἔθνικους ἢ Σαμαρείτας, ἀλλὰ νὰ προτιμοῦν τοὺς Ἰσραηλίτας: «Εἰς ὁδὸν ἔθνων μὴ ἀπέλθῃτε καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ» (Ματθ. ι', 5-6). «Ὡστε καὶ ὁ Σωτὴρ ἔχει, ὡς ἄνθρωπος, τὴν προτίμησίν του καὶ μεῖζον ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ὁμοεθνεῖς του... Κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, δὲν ἀποβάλλει τὴν ἰδιαιτέραν του ἀγάπην διὰ τὸν Ἰσραὴλ, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι, μικρὸν πρὸ τοῦ τέλους του, ἐπὶ τῇ θεᾷ τῆς Ἱερουσαλήμ, «ἐκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ» (Λουκ. ιθ' 41) καὶ ἀνεφώνησεν «Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία αὐτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;» (Ματθ. κγ', 37)³.

1. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ γνωρισμάτων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1937, σ. 14-15.

2. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 14.

3. Δ. Σ. Μπαλάνοῦ, Ἐκκλησία καὶ Ἔθνος, Ἀνάπτυον ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος 1938, σελ. 210.

Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τονίζει τὴν ἰουδαϊκὴν τοῦ ἐθνικό-
τητα: «Ἐγὼ μὲν εἰμι ἀνὴρ Ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν Ταρσῷ
τῆς Κιλικίας, ἀνατετραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας
Γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῶου νόμου»
(Πράξ. κβ', 3). Συγκινητικοὶ εἶναι καὶ οἱ ἐξῆς λόγοι του, ἐκ τῶν
ὁποίων ἀποδεικνύεται ὅλη ἡ ἀγάπη του πρὸς τοὺς συμπατριώτας
του. «Ἡὐχόμεν γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ
ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινες
εἰσιν Ἰσραηλῖται... καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα» (Ῥωμ.
θ', 3-5). Ἡ «περίφημος ρῆσις του, καθ' ἣν πρὸ τοῦ Θεοῦ «οὐκ
ἐν Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἕλλην» (Γαλ. γ', 28. Πρβλ. Κολοσ. γ' 11),
δὲν δηλοῖ ἄρσεν τῶν ἐθνικῶν διακρίσεων ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπως τὸ
«οὐκ ἐν ἄρσεν καὶ θῆλυ» (Γαλ. γ' 28) δὲν αἶρει τὴν μεταξὺ τῶν
φύλων ἐπίγειον διαφορὰν· ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ ρῆσεις ἀναφέρονται
εἰς τὴν πρὸ τοῦ Θεοῦ σχέσιν»¹. Ὁ Παῦλος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου
Πάγου ὁμιλίαν του ἐτόνισεν ἐπὶ πλέον, ὅτι ὁ Θεὸς καθώρισεν «τὰς
ὁροθεσίας τῆς κατοικίας» τῶν ἐθνῶν (Πράξ. ιζ' 26).

Βεβαίως εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὑπὲρ τὰς
ἐπιγείους πατρίδας τονίζεται «ἡ ἄνω Ἰερουσαλὴμ, ἣτις ἐστὶ
μήτηρ πάντων ἡμῶν». (Γαλ. δ', 26). «Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα
ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει» (Φιλιπ. γ', 20). «Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε
μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν» (Ἐβρ. ιγ',
14). «Ἡ ἄνω ὅμως ἢ ἐπουράνιος Ἰερουσαλὴμ αὕτη τοῦ μέλλοντος
αἰῶνος, πρὸς ἣν δεόν νά εἶναι ἐστραμμένα τὰ βλέμματα, οὐδόλως
συνεπάγεται τὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς κατάργησιν τῆς ἐννοίας τῆς
ἐπιγείου πατρίδος ὡς ἢ ἐν μιᾷ πνευματικῇ οἰκογενεῖᾳ ζωῆς κατὰ
τὸν μέλλοντα αἰῶνα δὲν συνεπάγεται τὴν κατάργησιν τῆς ἐννοίας
τῆς οἰκογενεῖας καὶ τῶν συγγενικῶν δεσμῶν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι.
Κατὰ ταῦτα, χωρὶς νά εὐρίσκηται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ συστηματι-
κὴ διδασκαλία περὶ τῆς σχέσεως ἐκκλησίας καὶ ἔθνους, οὐδαμοῦ
καταδικάζεται ἐν αὐτῇ ὡς τι κακὸν τὸ ἐθνικὸν συναίσθημα καὶ
οὐδαμοῦ παρίσταται τοῦτο ὡς ἀντιτιθέμενον πρὸς τὸ θρησκευτικὸν
συναίσθημα, οὐδ' ἡ ἐννοια τοῦ πόθου πρὸς τὴν ἄνω Ἰερουσαλὴμ
ἀποκλείει τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐπίγειον πατρίδα. Τοῦναντίον
ἐκ διαφόρων χωρίων προκύπτει, ὅτι ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἴδιον ἔθνος
θεωρεῖται ὡς προϋποτιθέμενον φυσικὸν καὶ ἀδιάβλητον ἀνθρώπι-
νον συναίσθημα»².

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

1. Αὐτόθι.

2. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 211.

ΣΩΣΜΕΝ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Ἀποτελεῖ ὑπέρτατον καθήκον ἡ σωτηρία τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παιδί ἔχει τὴν ἀξίαν πού τοῦ ἔδωσαν:

α) Ὁ ΘΕΟΣ διὰ τὸν Ὅποιον εἶπεν ὁ Χριστὸς «οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων» (Ματθ. ιη' 14). β) ὁ ΚΥΡΙΟΣ, ὅστις «λαβὼν παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς· ὅς ἐάν ἐν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται...» (Ματθ. ιη' 1-3). γ) Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ, ἡ ὁποία ἀπὸ τῆς γεννήσεως διὰ τῶν εὐχῶν τῆς ἀφιερώσεως κατὰ τὸ σαράντισμα καὶ τῆς συντάξεως τῷ Χριστῷ κατὰ τὸ βάπτισμα, τὸ παραλαμβάνει εἰς τοὺς κόλπους της.

Τὸ παιδί ἀπὸ τοῦ λίκνου τοῦ μέχρις ἐνηλικιώσεως ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ περιβάλλοντος. Εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος του. Τὸ παιδί σχετίζεται μὲ τὴν οἰκογένειαν, Ἐκκλησίαν, Σχολεῖον, κοινωνίαν καὶ Κράτος. Οὗτοι οὐσιώδεις παράγοντες πρέπει νὰ συνεργασθοῦν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ψυχῆς πρὸς διάπλασιν τοῦ ἥθους τοῦ παιδιοῦ. Πρέπει τὸ παιδί πρῶτον νὰ διδαχθῇ καὶ νὰ μορφώσῃ συνείδησιν χριστιανικὴν, οἰκογενειακὴν, κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν καὶ δεύτερον νὰ καταστῇ ἱκανὸν νὰ ἐκπληροῦ τὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, κοινωνίαν, οἰκογένειαν καὶ Πατρίδα. Καὶ εἰδικώτερον:

Α'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ: Νὰ μάθῃ τὸ παιδί τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅστις λέγει: «Δύναται γυνὴ νὰ λησμονήσῃ τὸ θηλάζον βρέφος αὐτῆς, ὥστε νὰ μὴ ἐλεήσῃ τὸ τέκνον τῆς κοιλίας αὐτῆς; Ἀλλὰ καὶ ἐὰν αὐταὶ λησμονήσουσιν, ἐγὼ ὁμοῦς δὲν θέλω σὲ λησμονήσει. Ἴδου ἐπὶ τῶν παλαμῶν μου σὲ ἐζωγράφησα» (Ἠσ. μθ' 15-16). Ἀλλὰ καὶ τὸ παιδί νὰ ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν ὡς πλάστην του καὶ Δημιουργὸν καὶ πατέρα του: «ἐνθυμοῦ τὸν Πλάστην σου ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νεότητός σου πρὶν ἔλθωσιν αἱ κακαὶ ἡμέραι καὶ φθάσωσι τὰ ἔτη εἰς τὰ ὅποια θέλεις εἰπεῖ δὲν ἔχω εὐχαρίστησιν εἰς αὐτὰ» (Ἐκκλησι. β', 1). Νὰ μάθῃ τὸ παιδί καὶ νὰ ζήσῃ κατὰ τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι «ἄμωμος πού σοφίξει νήπια» (Ψαλμ. ιη' 8, Β' Τιμ. γ' 15-17). Αὐτὰ θὰ τὰ διδάξῃ στὸ παιδί ἡ Ἐκκλησία, καὶ ἡ ἐκπαίδευσις, καὶ ἡ οἰκογένεια καὶ διὰ τοῦ εὐσεβοῦς βίου καὶ παραδείγματος.

Β'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ: Νὰ μάθῃ τὸ παιδί ὅτι καθὼς τὸ σῶμα ἔχει μέλη πολλά, ἔτσι καὶ τὸ παιδί ἐπέχει θέσιν μέσ' τῆ κοινωνία, νὰ ἐργασθῇ, νὰ ἐργασθῇ ὡς μέλος της διὰ τῆς ἐντίμου ἐργασίας καὶ συνεισφορᾶς. Αὐτὰ εἶναι λόγοι τοῦ Εὐαγγελίου. (Α. Κορινθ. β' 12-27, Β. Θεσσ. γ' 10). Ἐν ᾧ ἡ κοινωνία πρέπει νὰ προσέχη νὰ μὴ κακοπαραδειγματίζῃ τὸ παιδί. Κατὰ τῆς ψυχοφθόρου συμπεριφορᾶς τῶν διαφθορέων τοῦ παιδιοῦ ὁ Λόγος

τοῦ Θεοῦ ἐπιβάλλει βαρυτάτας κυρώσεις «ὅς δ' ἂν σκανδαλίση, λέγει ὁ Χριστός, ἓνα τῶν μικρῶν τούτων μὴ πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὀνικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης» (Ματθ. ιγ' 6). Ἐπίσης πρέπει νὰ τὸ ἀγαπᾷ τὸ παιδί. Ἡ στέρησις τῆς ἀγάπης τοῦ παιδιοῦ ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας καθιστᾷ τὸ παιδί ἀντικοινωνικὸν τύπον, ὅστις ἐχθρεύεται καὶ βάλλει κατ' αὐτῆς διὰ τῶν ἀντικοινωνικῶν πράξεων ἐπιβλαβῶν καὶ τοῦ συνόλου ἐνίστε, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ διαφθορὰ τῆς κοινωνίας ἐπιδρᾷ τὰ μέγιστα καὶ φονεύει τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ. Τὰ ἀνωτέρω πρέπει νὰ τὰ προσέξῃ, καὶ νὰ τὰ διδάξῃ καὶ νὰ συνεργασθῆ πρὸς δημιουργίαν ὑγιούς κοινωνικῆς ἀτμοσφαιρας ἢ εὐσεβῆς οἰκογένεια, ἢ Ἐκκλησία, ἢ Παιδεία καὶ ἢ Πολιτεία.

Γ'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ: Πρέπει τὸ παιδί νὰ καταστῆ νομοταγὸς καὶ φιλόπατρι, μιμούμενον τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου (Ματθ. κβ' 20, Λουκ. θ' 41) καὶ κατὰ τὴν σύστασιν τοῦ πνεύματος τοῦ Ἁγίου (Πράξ. ιξ' 26, Ρωμ. ιγ' 1-8). Ἡ δὲ Πατρίς θὰ τοῦ προστατεύσῃ τὴν Ὀρησκείαν, οἰκογένειαν, τιμὴν καὶ περιουσίαν, καὶ θὰ τοῦ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ πρόοδον. Εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν ψυχικῶν τούτων διαθέσεων τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τῆς ἐθνικῆς διὰ τὴν πρόοδον τοῦ παιδιοῦ καταστάσεως, καλεῖται νὰ συνεργασθῆ τὸ Κράτος, ἐπιβαλλόμενον ὡς ἐξουσία εἴτε ἀπαγορεύον τὰ παραβλάπτοντα τὸ παιδί ἀνήθικα καὶ ἀντικοινωνικά καὶ ἀσεβῆ ἀναγνώσματα ὡς καὶ ἄσεμνα θεάματα, εἴτε καθιερῶνον καὶ ἐπιβάλλον τὰ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα, καὶ ἢ Ἐκκλησία καὶ ἢ Παιδεία διὰ τῶν ὀργάνων των.

Τέλος Δ'. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ: Πρέπει τὸ παιδί νὰ μάθῃ νὰ τιμᾷ, ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς τοὺς γονεῖς του (Ματθ. ιθ' 18, Ἐφεσ. ς' 1, Παροιμ. α' 8-9) «ἄκουε, υἱέ μου, τὴν διδασκαλίαν τοῦ πατρὸς σου καὶ μὴ ἀπορρίψῃς τὸν νόμον τῆς μητρός σου, διότι ταῦτα θέλουσιν εἶσθαι στέφανος χαρίτων εἰς τὴν κορυφὴν σου καὶ περιδέραιον περὶ τὸν τράχηλόν σου», Οἱ δὲ γονεῖς ὀφείλουσι νὰ διατρέφωσι τὰ τέκνα των, παρέχοντες εἰς αὐτὰ τὰ χρειώδη πρὸς συντήρησιν (Λουκ. ια' 12-14-13 Β'. Κορ. ιβ' 14), καὶ περισσότερον τούτου οἱ γονεῖς πρέπει νὰ γίνουσι «τύπος ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ...» καὶ νὰ τὰ κάμουν «εὐσεβῆ» (Α. Τιμ. δ' 12-18) «μὴ παροργίζοντες τὰ τέκνα των, ἀλλ' ἐκτρέφοντες αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» (Ἐφεσ. ς' 4). «Θέλετε, λέγει ὁ Θεός, παραγγεῖλει εἰς τὰ τέκνα σας νὰ προσέχωσι εἰς τὸ νὰ ἐκτελῶσι πάντας τοὺς λόγους τοῦ Νόμου. (Δευτερ. λβ' 46). Πάντα ταῦτα θὰ διδάξουν εἰς τὸ παιδί οἱ γονεῖς, οἱ ὅποιοι θὰ ἐγχαράξουν γραμμὰς ἠθικὰς καὶ θὰ ἐμφυτρώσουν εὐσεβῆ αἰσθήματα εἰς τὴν καρδίαν

καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ παιδίου καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἐκκλησία διὰ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἢ ἀπὸ τῶν ὁποίων ἀπουσία τοῦ παιδιοῦ, ὡς καὶ ὁ κακὸς βίος τῶν γονέων καταλογίζεται ὡς ἔγκλημα φόνου τῆς ἀθώας ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ.

Τοιοιτοτρόπως διὰ τῶν ὀλίγων αὐτῶν γραμμῶν, τοποθετήσαντες τὸ παιδί εἰς τὸ μέσον τῶν ὡς ἄνω μορφωτικῶν παραγόντων, διεγράψαμεν ἀφ' ἑνὸς τὰς ὅσας ὑπέχουμεν ὅλοι ὑποχρεώσεις πρὸς μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ἀντιστοίχους ὑποχρεώσεις καὶ καθήκοντα τοῦ οὕτω μορφουμένου καὶ ψυχικῶς διαπλασσομένου παιδιοῦ.

Οὕτω, σὺν Θεῷ σώζομεν τὸ παιδί. Σὺ τί θὰ κάμῃς; Εἶναι καιρὸς νὰ πάρῃς καὶ σὺ τῇ θέσει σου. Καὶ ἔχεις κάποια ἀρμοδιότητα, κάποια ἀποστολή, κάποια εὐθύνη ἀπέναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Καλεῖσαι νὰ ἀποβῆς ὁ πιστὸς χριστιανός, ἀφοῦ φέρῃς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, τὸ ζωντανὸ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ συμπαραστάτης καὶ τοῦ παιδιοῦ ποῦ θὰ ἐργασθῆς καὶ γιὰ τὴ ψυχικὴ διάπλασι καὶ γιὰ ἓνα καλὸ μέλλον τοῦ παιδιοῦ ποῦ θὰ σὲ διαδεχθῆ καὶ θὰ εἶναι ὁ καλὸς οἰκοδόμος τῆς αὔριον. Ἐμπρὸς λοιπὸν ὅλοι εἰς τὸ καλὸ ἔργον, ἐκεῖ ὅπου δυστυχῶς δὲν ὑστεροῦμε καὶ σήμερα στὴ παιδικὴ ἐγκληματικότητα. Ἐμπρὸς ἅς σώσωμεν τὰ παιδιὰ μας.

Ὁ χαράξας τὰς ἄνω γραμμὰς πρέπει νὰ προσθήσῃ ἐδῶ ὅτι ἡξιώθη χάριτι Θεοῦ νὰ ποιμάνῃ παιδικὰς ψυχὰς ὑπὲρ τὴν 20ετίαν καὶ δὴ εἰς τὰ Σωφρονιστήρια καὶ Ἀναμορφωτήρια ἀνηλίκων τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Ἐγνώρισα ἑκατοντάδες παιδιῶν. Συνεδέθην ψυχικῶς, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὥστε νὰ δύναμαι νὰ ἔχω καὶ νὰ ἐκφέρω γνώμην. Εἶναι ἀπὸ τὰ παιδιὰ μας ποῦ ἔζησαν δυστυχῶς μέσα σὲ τεταραγμένον οἰκογενειακὸ περιβάλλον, καὶ νοσηρὰ κοινωνία καὶ ὡς ἀκατήχητα καὶ ἀκατάρτιστα δὲν μπόρεσαν ν' ἀντιδράσουν στὸ κακὸ, ἀλλ' ἐπαγιδεύθησαν ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ καὶ τῆς ἁμαρτίας, παρεστράτησαν καὶ ἄλλα ὑπέπεσαν καὶ εἰς ἀξιοποίνους πράξεις καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς Φυλακὰς.

Καὶ τώρα τὰ θύματα αὐτὰ τὰ παιδιὰ μας, ποῦ εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς αὔριον, καταθλιμμένα ἔρχονται νὰ ἐκφράσουν τὸ παράπονό τους γιὰτὶ δὲν πῆραν τὴν πρέπουσα κατήχησι καὶ καταρτισμὸ, καὶ τώρα ποῦ φωτίστηκαν πέρνουν τὴ πέννα τους καὶ ἐκδηλώνουν, κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ, ἐκεῖνο ποῦ αἰσθάνονται τώρα μὲ τὴ μετανόιά τους μὲ τὴν ἠθικὴ ἐπίδρασι τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς χριστιανικῆς μόρφωσι ποῦ ἀπέκτησαν. Σ' αὐτὰ ποῦ θὰ δημοσιεύσουμε στὴ συνέχειά μας τὸ ἐκφράζουν καὶ ὁμαδικὰ ὅπως ἔχομεν καὶ ἀτομικὰς μαρτυρίες. Εἶνε πολὺ συγκινητικὰ τὰ λόγια των.

*Ἄς τὰ προσέξωμεν.

Ἄρχμ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΨΥΧΩΦΕΛΗ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΩΔΗ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ

Ὑπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

**Ὁ σοφὸς καὶ συνετὸς ἄνθρωπος ὠφελεῖται
ἀπὸ τῆς συμβουλῆς ποῦ ἀκούει.**

Κάθε ἄνθρωπος, καὶ ὁ πλέον σοφός, καὶ ὁ πλέον φρόνιμος, κι' αὐτὸς ποῦ ἔχει τὸ μέτωπό του σφραγισμένο μὲ πνευματικὴ δωρεὰ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εἶναι σωστὸ καὶ πρεπούμενο νὰ ἀκούη καὶ τῶν ἄλλων τῆ γνώμη. Κι' ἀφοῦ ἀκούσῃ, νὰ δέχεται μ' εὐγνωμοσύνη τὴν ὀρθὴ συμβουλή, καὶ νὰ συμμορφώνεται μ' αὐτὴ, προσπαθώντας συνετὰ νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ.

Ὁ Μωϋσῆς ἦτανε βέβαια καὶ σοφός, καὶ μορφωμένος στὴν ἐντέλεια μὲ τὴν σοφία τῶν Αἰγυπτίων. Ἦτανε ἀκόμη καὶ φρόνιμος καὶ γεμᾶτος ἀπὸ σύνεση, γιὰτὶ εἶχεν ἀνατραφῆ μέσα στὰ βασιλικὰ Παλάτια· καὶ ἡ σύνεσή του αὐτὴ ἐμέστωσε κατόπιν πολὺ περισσότερο, μὲ τὴν πείρα τῆς ζωῆς. Καὶ κοντὰ σ' ὅλα αὐτά, κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλα, ἦτανε, σὰν προφήτης καὶ σὰν Θεόπτης, φωτισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ ἀπεσταλμένος του, γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὸ Ἑβραϊκὸ γένος στὴν ἐλευθερία καὶ στὸ λυτρωμό.

Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, καὶ ὁ Μωϋσῆς αὐτός, ποῦ ἦτανε τόσο ξεχωριστός καὶ τόσο μεγάλος, ἄκουσε τὴ συμβουλή τοῦ πεθεροῦ του Ἰθὼρ καὶ συμμορφώθηκε μ' αὐτὴν. « Ἄκουσόν μου, εἶπεν αὐτῷ ὁ πενθερός, καὶ συμβουλεύσω σοι, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ ». Ἄκουσέ με, τοῦ εἶπεν ὁ πενθερός του, ποῦ θὰ σοῦ δώσω μιὰ συμβουλή, κι' ὁ Θεὸς θάβαι μαζί σου (Ἐξοδ, ιε' 19). Κι' ὁ γαμβρός, ποῦ ἦτανε, χωρὶς ἄλλο, πολὺ σοφώτερος,

ἀπὸ τὸν πεθερὸ τὴν ἄκουσε καὶ τὴν παραδέχθηκε· «Εἰσηγεῖται γνώμην ὁ Ἰοθὼρ, ἣν τετιμηκώς ὁ Μωϋσῆς ἄριστά τε ἔχειν νενοηκώς, ἀπεδέξατο». Τοῦ ἐπρότεινε κάποιαν ἰδέα, πού ὁ Μωϋσῆς τὴν ἐδέχθηκε μὲ τιμῆ, κι' ἐπειδὴ ἐκατάλαβε πὼς εἶναι λαμπρῆ, τὴν παραδέχθηκε.

Κατὰ τὴν γνώμην λοιπὸν τοῦ πεθεροῦ του καὶ σύμφωνα μὲ τὴν συμβουλή του, διώρισε διάφορους κριτῆς καὶ ἐπιστάτες νὰ παρακολουθοῦνε τὸν λαό, κι' ἔτσι διέκρινε καὶ διέλυε πολὺ εὐκολώτερα τὶς διαφορὰς πού εἶχανε μεταξὺ τους, καὶ τοὺς ἐσυμβίβαζε, μὲ περισσότερη ἄνεση καὶ εὐκολία· «Ἦκουσε δὲ Μωϋσῆς τῆς φωνῆς τοῦ πενθεροῦ Ἰοθὼρ, καὶ ἐποίησεν ὅσα εἶπεν αὐτῷ» (Ἐξοδ. ιη', 24).

Καθένας πού πλησιάζει τὰ θεῖα ἔχει ἀνάγκη καθαρισμοῦ καὶ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὄλους ὁ ἱερεὺς.

Ὅταν ὁ Κύριος ἐπρόκειτο νὰ φανερωθῆ εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ γιὰ ν' ἀποκαλύψῃ, μὲ φοβερὰ σημάδια, στοὺς Ἰσραηλῖτες τὸ Νόμο του, ἐπρόσταξε τὸν Μωϋσῆ, νὰ προετοιμασθῆ γι' αὐτὸ ὁ λαὸς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες. Καὶ στὸ διάστημα αὐτὸ νὰ παραμείνουνε καθαροὶ καὶ ἀμόλευτοι, καὶ νὰ πλύνουνε τὰ ροῦχά τους καὶ νὰ καθαρισθοῦνε. Καὶ μ' ἓνα λόγο, ν' ἀγνισθοῦνε. «Καὶ ἀγνισον αὐτοὺς σήμερον καὶ αὔριον, καὶ πλυνάτωσαν τὰ ἱμάτια· καὶ ἕστωσαν ἔτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην».

Ἀφοῦ λοιπὸν ἐγένηκεν ἡ προετοιμασία αὐτῆ ὁ Μωϋσῆς ὠδήγησε τὸ λαὸ ἐξω ἀπὸ τὴν Παρεμβολὴ γιὰ νὰ συναντήσουν τὸν Θεό. Κι' ὅταν ἔφτασαν κάτω ἀπὸ τὸ ὄρος, ἀνάμεσα σὲ φοβερὰς φωνάς, καὶ σαλπίσματα καὶ καπνοὺς, πού ἔβγαιναν σὰν μέσα ἀπὸ καμῖνι, προσεκλήθηκεν ὁ Μωϋσῆς ν' ἀνεβῆ μονάχος του στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ. Κι' ὅταν ξανακατέβηκε, παράγγειλε — κατὰ πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ — στοὺς Ἱερεῖς, ν' ἀγνισθοῦνε, γιὰ δεύτερη φορά. «Καὶ οἱ Ἱερεῖς ἀγιασθήτωσαν» (Ἐξοδ. ιθ' 22).

Ἄς σημειωθῆ, ὅτι, ὅπως ὅλος ὁ λαός, καὶ οἱ Ἱερεῖς εἶχανε καθαρισθῆ καὶ ἁγιασθῆ τὶς τρεῖς προηγούμενες ἡμέρες. Ἄλλὰ οἱ Ἱερεῖς χρειάζονται περισσότερο ἁγιασμό καὶ μεγαλύτερον ἁγνισμό, ἐπειδὴ καταξιώνονται νὰ πλησιάζουτε περισσότερο τὸν Θεό. «Οἱ Ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἁγιασθήτωσαν». Ὁ λαὸς στέκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ ὄρος τῆς θείας συγκαταβάσεως. Τὸν ἔβγαλαν μόνον ἀπὸ τὴν Παρεμβολὴ γιὰ νὰ συναντήσῃ τὸν Θεόν», ἀλλὰ στάθηκε κάτω καὶ γύρω τριγύρω ἀπὸ τὸ βουνό. «Καὶ παρέστησαν ὑπὸ τὸ ὄρος» (Ἔξοδ. 17). Τοῦ πληρῆγγειλαν μάλιστα νὰ προσέχη, νὰ μὴν πλησιάσῃ. «Καταβάς διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε ἐγγίσωσιν» (Ἔξοδ. 19,21).

Οἱ Ἱερεῖς ὅμως ἔχουν τὴν ἄδεια νὰ προσεγγίσουτε. Γι' αὐτό, ἂν ὁ λαὸς πρέπει νᾶναι καθαρὸς καὶ ἁγνισμένος, γιὰ νὰ κυττάξῃ ἀπὸ μακριὰ καὶ γιὰ νὰ συμπαρασταθῆ ἀπλῶς, ὁ Ἱερεὺς ἔχει χρέος νὰ εἶναι διπλᾶ προκαθαρισμένος καὶ προεξαγνισμένος, ἐπειδὴ θὰ πλησιάσῃ κοντύτερα. «Οἱ Ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἁγιασθήτωσαν».

Ἀπὸ αὐτὸ διδασκόμαστε, ὅπως λέγει ὁ Θεοδώρητος, πὼς ὅσοι ἐταχθήκανε, μὲ τὸ ὑψηλὸ ἀξίωμα τῆς Ἱερωσύνης ποὺ ἀνέλαβαν, νὰ εἶναι λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, πρέπει νὰ διαφέρουτε κατὰ τὴν ἁγιότητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Καὶ ἀγκαλιὰ καὶ εἶναι ἄνθρωποι νὰ πολιτεύωνται σὰν Ἄγγελοι. Ἄν καὶ εἶναι χωματένιοι καὶ ἀπὸ σάρκα, νὰ γίνωνται ἀνώτεροι ἀπὸ γῆινοί. «Μᾶς διδάσκει ὅτι ὅσοι ἔχουτε τὴν ἀποστολὴ νὰ εἶναι λειτουργοὶ τοῦ Θεοῦ, πρέπει νὰ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ καθετὶ γῆινο».

Ἐπόσχεση πρὸς τὸν Θεό, ποὺ παρευθὺς ἀθετήθηκε.

Ἦκουσαν οἱ Ἑβραῖοι τὸν Θεὸ νὰ τοὺς ὁμιλῆ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ ἀπὸ τὰ φοβερά σημάδια τῆς παρουσίας του, ἦταν βέβαιοι πὼς πραγματικὰ ἢ φωνὴ ἐκεῖνη

ἦτανε φωνή τοῦ Θεοῦ· «Ὑμεῖς ἐωράκατε, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λελάληκα πρὸς ὑμᾶς». (Ἐξοδ. ἡ', 22).

Καὶ δὲν λέει ἀκούσατε, ἀλλὰ εἶδατε. Ἡ φωνὴ δηλαδὴ δὲν ἦτανε μονάχα ἀκουστή, ἀλλὰ καὶ ὁρατὴ, ἀπὸ τὰ θαυμαστά σημάδια πού τὴν συνόδευαν. «Ἐωράκατε, ὅτι λελάληκα». Τί λοιπὸν τοὺς παράγγελλε ἡ φωνὴ αὐτή; Νὰ μὴν τολμήσουνε νὰ κατασκευάσουνε χρυσᾶ καὶ ἀσημένια εἶδωλα, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὰ λατρεύουνε σὰν Θεούς· «Οὐ ποιήσατε ὑμῖν αὐτοῖς θεοὺς ἀργυροῦς καὶ θεοὺς χρυσοῦς» (Ἐξοδ. κδ', 3).

Τὴν ἀκούσανε τὴ φωνή, ἀλλὰ συμμορφωθήκανε μ' αὐτήν; Ὑποσχεθήκανε, ἐφυλάξανε ὅμως τὴν ὑπόσχεσή τους; Ὅλωσ διόλου. Δὲν ἐπέρασε παρὰ πολὺ λίγος καιρὸς προτοῦ νὰ κατεβῆ ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὸ ὄρος, κι' ἐνῶ ἀκόμη ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἀντηχοῦσε στ' αὐτιά τους, καὶ ἦτανε ὀλοζώντανο ἀκόμα ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια τους τὸ θέαμα πού εἶδανε, ὡσὰν νᾶχανε ξεσυνέριο νὰ κάμουνε τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ πού ὑποσχεθήκανε, ἐσύναξαν τὰ χρυσᾶ σκουλαρήκια τῶν γυναικῶν τους καὶ τῶν κοριτσιῶν τους, καὶ τάλυωσαν κι' ἐκάνανε ἓνα χρυσὸ μοσχάρι, κι' ἐπροσκυνούσανε σὰν Θεὸ τὸ εἶδωλο αὐτό, φωνάζοντας· «Οὔτοι οἱ Θεοί σου Ἰσραὴλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου». Αὐτοὶ εἶναι οἱ θεοὶ σας Ἰσραηλίτες, πού σ' ἀνεβάσανε ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ὡ παράνομοι καὶ ἀσύνετοι. Ὡ ἄμυαλοι καὶ ἀνόητοι καὶ ἀχάριστοι....

Ὑστερα ἀπὸ χρόνια πολλὰ, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ δεκαπέντε ἑκατονταετηρίδες, οἱ ἀπόγονοὶ τοῦ ἐζητούσανε ἀπὸ τὸν Θεάνθρωπο Σωτῆρά μας, νὰ τοὺς φανερώσῃ τὰ σημάδια ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, γιὰ νὰ τὸν πιστέψουν. «Ἐπερώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξάμενοι αὐτοῖς» (Ματθ. ιστ', 3).

Ἀλλὰ ὁ Κύριος τοὺς ἀρνήθηκε δίκαια τὰ σημάδια πού τοῦ ἐζητούσανε, καὶ μάλιστα μὲ βαρύτατον ἔλεγχον

«Γενεά μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ» (Ματθ. 13, 4). Τέτοια δηλαδή, σὰν αὐτὰ πού τοῦ ζητεῖ. Κι' αὐτό, ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὰ πού ἀκούσανε καὶ εἶδανε μὲ τὰ μάτια τους οἱ πρόγονοὶ τους στὸ ὄρος Σινᾶ, γινότανε ὀλοφάνερο, ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοὶ τους, ὅτιδήποτε σημάδι κι' ἂν τοὺς ἐφάνε-ρωνεν ὁ Κύριος, θᾶσαν κι' αὐτοὶ πρόχειροι, ὅπως καὶ οἱ προπάτορές τους, νὰ ξαναπέσουνε στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀσέβεια. Κι' ἐκεῖνοι εἶχανε ἀκούσει τὴν παραγγελία νὰ μὴν κάνουνε εἶδωλα. Καὶ τὸ ὑποσχεθή-κανε πὼς θὰ φυλάξουνε ἀμετακίνητα τὴν παραγγε-λίαν αὐτὴν. «Ποιήσομεν καὶ ἀκουσόμεθα». Κι' ὅμως ἀμέσως ἐφάνερωσαν τὴν παρακοή τους κι' ἔφτιασαν ἓνα χρυσὸ μοσχάρι καὶ τὸ προσκυνούσανε. Καὶ ἡ φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ἦτανε, σὰν νὰ μὴν τὴν εἶχανε ἀκούσει. Εἶδαν καὶ οἱ κατοπινοὶ τους, ὅταν ἐχειροτονήθηεν Ἀρχιερέας τους ὁ Ἀαρὼν καὶ προσέφερε θυσία στὸ Θεό, ὅτι κατέβηκε φωτιὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ κατέ-φαγε ὅλα τὰ προσφερόμενα σφάγια. «Καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ Κυρίου καὶ κατέφαγε πάντα τὰ ἐπὶ τοῦ θυσια-στηρίου ... Καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἐξέστη καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον» (Λευιτ. 9, 24).

Ἄλλὰ μήπως καὶ τὸ οὐράνιο αὐτὸ σημεῖο κατῶρ-θωσε νὰ τοὺς σταματήσῃ ἀπὸ τὸν κατήφορο τῶν φο-βερῶν τους παρανομιῶν καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ νὰ παρα-βαίνουν τὸν θεῖο νόμο; Ὁχι, δὲν τὸ κατῶρθωσε. Σὲ μιὰ ψυχὴ πωρωμένη καὶ βαρύνωμη, κι' ὁ οὐρανὸς κι' ἂν μιλήσῃ, σὲ τίποτα δὲν ὠφελεῖ. Μιὰ τέτοια ψυχὴ καὶ τὰ θαυμαστότερα καὶ τὰ παραδοξότερα πράγματα τοῦ κόσμου κι' ἂν ἰδῇ, κι' ὁ οὐρανὸς ἂν τοὺς φανερώσῃ τὰ θαυμαστότερα σημάδια, πάλι δὲν θὰ μάθῃ τίποτα. Καὶ πάλι δὲν θὰ τῆς κἀνῃ τίποτα αἴσθησῃ. Γιατὶ ἡ προαίρεσή της εἶναι ἡ ἴδια καὶ δὲν ἄλλαξε τίποτα μέσα της.

**Ἡ ἀπλοϊκὴ καὶ ἀπερίσπιστα καρδιά
εἶναι τὸ καλλίτερο θυσιαστήριον γιὰ τὸν Θεό.**

Τὸ σκέτο χῶμα, πὺ σωριάζεται ὅπως διόλου ἀ-
πρόσεκτα κ' ἀνεπιτήδευτα, γίνεται καλοπρόσδεκτο θυ-
σιαστήριον στὸ Θεό. «Θυσιαστήριον ἐκ γῆς ποιήσατέ
μοι, καὶ θύσετε ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὀλοκαυτώματα ὑμῶν»
(Ἐξοδ. κ', 24).

Καλὰ εἶναι τὰ στολίδια καὶ καλὴ εἶναι ἡ εὐπρέ-
πεια, πὺ μ' αὐτὴν δοξάζεται καθημερινῶς στοὺς ἱεροὺς
ναοὺς ὁ Ὑψιστος. «Ἀγίασον τοὺς ἀγαπῶντας τὴν
εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου σου». Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον
στολίδι καὶ ἡ μεγαλύτερη εὐπρέπεια γιὰ τὴν Ἐκκλη-
σίαν εἶναι, ἡ καθαρὴ καὶ ἡ ἀπλότῃ τῆς ψυχῆς
αὐτῶν πὺ ἐκκλησιάζονται, γιὰ νὰ δοξολογήσουν
τὸν Κύριον. «Καλύτερον καὶ ἀγαπητότερον τόπον ἐπάνω
στὴν γῆν δὲν ἔχει ὁ Θεός», ὅπως ὁμολογεῖ καὶ ὁ μα-
θητῆς τοῦ Πυθαγόρα Δημόφιλος.

Μὰ καὶ κτιστὸ θυσιαστήριον ἂν ἤθελαν νὰ στήσουν
οἱ Ἑβραῖοι, ὁ Θεὸς τοὺς ἐπρόσταξε νὰ ρίχνουν ἀπε-
λέκητες καὶ ἀκατέργαστες τὴν πέτραν τὴν μιάν ἐπάνω
στὴν ἄλλη. «Ἐὰν δὲ θυσιαστήριον ἐκ λίθων ποιῆς μοι,
οὐκ οἰκοδομήσεις αὐτοὺς τμητοὺς» (Ἐξοδ. κ', 25).
Ἐξηγεῖ μάλιστα καὶ τὴν αἰτία τῆς προσταγῆς τοῦ
αὐτοῦ. «Τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν σου ἐπιβέβληκεν ἐπ' αὐ-
τοῖς, καὶ μεμύανται». Ἐχεις, λέγει, ἀκουμπήσει ἐπά-
νω τοὺς τὸ μαχαίρι σου καὶ ἔχουνε μιανθῆ». Τὸ σίδηρον
τὸ ἐχρησιμοποιοῦσαν καὶ στὴν κοινὴν, μὰ καὶ στὴν βέ-
βηλες ἀνάγκης των, ὅπως εἶναι οἱ πολεμικῆς. Ὁ Θεὸς
λοιπὸν δὲν ἤθελε γιὰ τὴν λατρείαν τοῦ ὄργανου βέβηλα,
πὺ τὰ μεταχειρίζονται γιὰ ματαιοδοξίαν κοσμικῆν.
Εἶναι ἄπρεπον καὶ ἀνάρμοστον πράγμα, νὰ ἐγγίξῃ τὸ
ἱερὸ θυσιαστήριον τὸ σίδηρον, πὺ εἶναι ὄργανον μάχης
καὶ σκοτωμῶν. Ὅταν ὁ Δαβὶδ ἐβασίλευεν ἀργότερον
ὁ Θεὸς δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ οἰκοδομήσῃ αὐτό, γιὰ τὴν τὰ

χέρια του ἦτανε λερωμένα ἀπὸ τὸ αἷμα ποῦ ἔχυσε σὲ τόσους καὶ τόσους πολέμους, κι' ἄς ἦτανε τίμιος καὶ δίκαιος. Ὅταν ὅμως ἀπέθανε, τὸ ἐπέτρεψε στὸ παιδί του καὶ τὸν διάδοχό του τὸν Σολομῶντα, γιατί ἦτανε βασιλιάς εἰρηνικός, καὶ δὲν εἶχε πάρει μέρος σὲ πολεμικὲς μαιφονίες. Μὰ καὶ ὅταν ἐκτιζαν τὸν Ναό, σίδερο γιὰ τὸ κτίσιμό του δὲν ἀκούσθηκε πουθενά. Γιατὶ εἶναι Θεὸς εἰρήνης. Καὶ ὅλα τὰ θέλει εἰρηνικά. Καὶ τοὺς ναοὺς του. Καὶ τὰ θυσιαστήριά τους. Καὶ τὰ σφακτά, ποῦ προσφέρονται γιὰ θυσίες. Καὶ πρὸ παντὸς αὐτοὺς ποῦ προσφέρουνε τὴ θυσία. Γιαὐτὸ δὲν δέχεται ὁ Θεός, οὔτε τίς προσευχές, οὔτε καὶ τίς προσφορὲς καὶ τίς ἐλεημοσύνες ποῦ κάνουν, αὐτοὶ ποῦ βρίσκονται σὲ διχόνοια μὲ τοὺς ἀδελφούς των καὶ εἶναι γεμᾶτοι ἀπὸ ἔχθρητες καὶ ἀπὸ κακίες.

**Μὲ ποιὰ ψυχικὴ διάθεση πρέπει νὰ πηγαίνῃ κανεὶς
στὸν τόπο τῆς προσευχῆς.**

Ποιὸς κάνει ἄραγες βαρύτερην ἁμαρτία; Αὐτὸς ποῦ δὲν πάει καθόλου στὴν Ἐκκλησία, γιὰ αὐτὸς ποῦ πάει μὲν, μὰ δὲν στοχάζεται διόλου οὔτε καὶ προσηλώνει τὸ νοῦ του γιὰ νὰ συλλογισθῇ ποῦ βρίσκεται καὶ γιατί πῆγε; Ἐχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι βαρύτερα ἁμαρτάνει ὁ δεύτερος.

Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία, καὶ μεγάλο εἶναι τὸ κρῖμα σου, Χριστιανέ μου, ὅταν στίς προσδιωρισμένες γιὰ ἱερὲς συναξεῖς ἡμέρες καὶ ὥρες, δὲν πατᾶς τὸ πόδι σου στὴν Ἐκκλησία. Εἶναι μεγάλη ἁμαρτία, χωρὶς ἄλλο, αὐτὸ ποῦ κάνεις, γιατί ἀποφεύγεις ν' ἀποδώσης στὸ Δημιουργό Σου καὶ Σωτῆρά σου, τὴν λατρεία καὶ τίς εὐχαριστίες ποῦ τοῦ πρέπουνε καὶ μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς σου νὰ ὑψώνης τὴν δέησή σου πρὸς αὐτόν. Μὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀκόμη ἡ ἁμαρτία σου, ὅταν πηγαίνῃς μὲν στὴν Ἐκκλησία, ἀλλὰ μὲ τὸ σῶμά σου μονάχα, κι' ὄχι μὲ τὴν προαίρεσή σου. Στέκεσαι μὲν

στήν Ἐκκλησία, ὁ νοῦς σου ὅμως τρέχει στοῦ παζάρι καὶ στὶς ἀγοραπωλησίες. Καὶ κατὰ τύπους μὲν φαίνεται πὼς καταγίνεσαι μὲ τὰ πνευματικά, οἱ ἐσωτερικοὶ σου ὅμως λογισμοὶ στρέφονται στὶς βιοτικὲς μέριμνες.

Ὅταν, Χριστιανέ μου, τὴν ὥρα πού βγαίνουν τ' ἅγια Μυστήρια, καὶ ὁ ἱερέας ἀπαγγέλλει καὶ προσφέρει στοῦ Θεοῦ τὶς ἐξιλαστήριες δεήσεις του, ὁ νοῦς σου ἐσένα τρέχει δεξιὰ κι' ἀριστερὰ κι' ἀεροπατεῖς σὲ λογιῆς λογιῆς ματαιότητες καὶ φαντασιοκοπίες, τότε, σὲ βεβαιώνω ἐγώ, πὼς προτιμότερο θάτανε νὰ μὴν ἐρχόσουνα στοῦ ναοῦ τοῦ Κυρίου, παρὰ νὰ τρυγύριζες στὶς πλατεῖες καὶ στοὺς δρόμους τῆς πολιτείας, ἢ καὶ νὰ καθόσουνα στοῦ σπίτι σου. Δὲν σοῦ ἔτυχε ν' ἀκούσης, τί ἐπρόσταξε στοὺς Ἰσραηλιῖτες ὁ Θεός, «Οὐκ ὀφθήσῃ, λέγει, ἐνώπιόν μου κενός». Νὰ μὴν παρουσιασθῆς μπροστά μου ἄδειος (Ἐξ. κγ', 15). Τοὺς ὀρίζει μὲν σὲ ποιὲς ἑορτὲς καὶ σὲ ποιὲς ἡμέρες τοῦ χρόνου πρέπει ν'ἀρχωνται στοὺς οἴκους τῆς θείας λατρείας καὶ προσευχῆς, τοὺς παραγγέλλει ὅμως ταυτόχρονα, νὰ μὴν πηγαίνουν ἄδειοι· «οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός». Νὰ μὴν ἔρχεσαι μὲ χέρια ἀδειανά, ἀλλὰ νὰ δίνης τὴν προσφορά σου. Τὴν ὕλική καὶ τὴν πνευματικὴ. Δὲν θέλω νὰ σὲ ἰδῶ μπροστά μου ἀδειανό. Καλύτερὰ σου εἶναι, νὰ μὴν ἔλθης διόλου. Οἱ Ἰσραηλιῖτες συνήθιζαν νὰ προσφέρουν στοῦ ναοῦ τὰ πρῶτα ἔργα καὶ τὰ πρωτογέννητα καρπίσματα τῆς γῆς τοὺς καὶ πρόβατα, καὶ θυμιάματα καὶ λογιῆς λογιῆς καρπούς, ἀπὸ αὐτὰ πού τοὺς ἐπρόσταζεν ὁ παλαιὸς Νόμος. Σὺ ὅμως, Χριστιανέ μου, ὅταν πηγαίνης στήν Ἐκκλησία σου, ἔχεις χρέος νὰ προσφέρῃς ἄλλα πράγματα, πού εἶναι πολὺ τιμιώτερα. Ὑμνοὺς, δηλαδὴ καὶ δοξολογίες, καὶ θυσίες λογικὲς, κι' εὐχαριστήρια· ἐξομολόγησι, καὶ κατάνυξι τῆς ψυχῆς σου, καὶ συντριβὴ τῆς καρδιάς σου, κι' εὐλαβικὴν ἐξιλαστήρια προσευχή, καὶ δέησι νὰ σοῦ συγχωρέσῃ ὁ Θεὸς τὶς ἀμαρτίες σου, καὶ ἀποχὴ ἀπὸ τὸ κακό, καὶ πραγματι-

Γύρω από ένα ταξίδι εις την Εὐρώπην

**ΑΚΛΟΝΗΤΟ ΕΙΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΑΙΣΘΗΜΑ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΥΛΙΣΜΟΥ
Ἡ ΠΡΟΣΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΙΑΝ**

Ἡ Ἐκκλησία κέντρον τῆς ζωῆς

Ἐπιστρέφουμε ἀπὸ ἓνα ταξίδι δεκαοκτῶ ἡμερῶν. Διεσχίσαμε μεγάλο μέρος τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ σταθμούς πλείους πρωτεύουσες, πόλεις μεγάλες καὶ μικρὰς καὶ οὐχὶ ὀλίγα χωριά. Καὶ ἐξεπληρώθη ἀναμφισβητήτως ἓνας ἀπὸ τοὺς κύριους σκοποὺς τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ. Ἐγνωρίσαμε χῶρες καὶ λαοὺς. Ἀσφαλῶς δὲ δὲν ὑπάρχει καλύτερος τρόπος διὰ τὴν γνωριμίαν τῶν λαῶν ἀπὸ τὰ ταξίδια ἔστω καὶ ἂν εἶναι σύντομα. Ἀπὸ τὸ δεκαοκταήμερον αὐτὸ ταξίδι μας στὴν Εὐρώπην ἂν ἀπεκομίσουμε κάτι ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, ὅπως ἡ Αὐστρία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἰταλία καὶ ἡ γείτων Γιουγκοσλαβία, διεπιστώσαμε ἐν τούτοις καὶ κάτι σπουδαιότερον. Τὴν προσήλωσιν τῶν λαῶν τῶν πρὸς τὴν θρησκείαν. Οἱ τελευταῖοι πόλεμοι εἶχαν κλονίσει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν εἰς τὸν τομέαν τὸν θρησκευτικόν. Καὶ ἐπιστεῦθη

κὴ μετάνοια, καὶ πραγματικὴν ἔφεσιν ἀρετῆς, καὶ κοσμιότητα ζωῆς, καὶ ἀνυπόκριτη πίστις, καὶ ἀγάπην ἀνόθευτην, καὶ ἐλεημοσύνην ἀνεπιτήδευτην, καὶ φρόνημα γενναῖον, καὶ συνεσταλμένη συμπεριφορὰ, καὶ ἀνυπόκριτην εὐλάβειαν καὶ καθαρότητα ζωῆς. Καὶ μ' ἓνα λόγο παράστασις τῆς ψυχῆς σου ὠλοκληρωμένη καὶ τέλεια ἐμπρὸς ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ ἀπερίσπαστη καὶ ἀρέμβαστη τὴν προσοχὴν σου στὰ θεῖα. Αὐτά, Χριστιανέ μου, ἔχεις τὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρῃς στὸ Θεόν, ὅταν πηγαίνῃς στὴν Ἐκκλησίαν, ἢ ὅλα ἢ καὶ ἓνα μέρος ἀπ' αὐτά. Ἄλλοιῶτα μὴν πηγαίνῃς. Γιατὶ «ὀφθήσῃ ἐνώπιόν τοῦ Θεοῦ σου κενός». Μὴν πλησιάζῃς καθόλου. Καὶ μὴν βεβηλώνῃς τὸν ἱερὸν τόπον τῆς λατρείας καὶ τῆς προσευχῆς μὲ τίς διάφορες ἔγνοιες σου. «Ἐξεστε βέβηλοι ἔξω κύνες».

Μετάφρ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

ὅτι με τὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ με τὴν ἐπιστήμη τὴν φύσι καὶ νὰ καταστήσῃ παιχνίδι εἰς τὰ χέρια τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν θὰ ἐξέλιπε ἀπὸ τὰς σημερινὰς γενεὰς κάθε ἄλλο αἶσθημα, θὰ ἐκυριαρχοῦσε ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία, θὰ ἔπαυε νὰ ὑπάρχῃ πλέον ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ὅτι τέλος θὰ ἐξηνεμίζετο καὶ τὸ πλέον ἰσχυρὸν θρησκευτικὸν αἶσθημα. Ἡ πραγματικότης αὐτὴ πού διεπιστώσαμε κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον διασχίζοντας μέγα μέρος τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπικοινωνώντας με λαοὺς κάθε κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς τάξεως διέλυσε τοὺς φόβους αὐτοῦς. Σήμερον κατόπιν μιᾶς συντόμου μεταβατικῆς μεταπολεμικῆς περιόδου τὸ θρησκευτικὸ αἶσθημα ἀναζωπυρώθη καὶ ἀνεπτύχθη ἀκόμη περισσότερον. Ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἔγινε βαθεῖα συνειδησις ἀκλόνητος. Τὰ μικρὰ εἰκονοστάσια πού εἶναι σπαρμένα κατὰ ἑκατοντάδες στοὺς δρόμους τῆς εὐρωπαϊκῆς ὑπαίθρου, οἱ ἐκκλησίαις με τὰ καμπαναριά τους πού συγκινοῦν καὶ συνεγείρουν τὸν κόσμον καὶ τῶν πλέον μεγάλων πόλεων καὶ ἡ ζωηρὰ ἐπάνοδος τῶν λαῶν πρὸς τὶς παλιὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις του εἶναι καταφανῆ δείγματα εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον τὶς μεγάλας πολιτισμένους χώρας ὅτι οἱ ρίζες τῆς θρησκείας δὲν ἐκλονίσθησαν καὶ ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ θρησκευτικὸ κυριαρχεῖ κάθε ἄλλου πνεύματος. Ἡ ἐπίσκεψις χιλιάδων ξένων περιηγητῶν εἰς τὸν ἱστορικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας, ὁ ἔκστασιασμός εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Βιέννης, τὸ προσκύνημα σὲ ἄλλους μικρότερους ναοὺς, ὅπως τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Σωτῆρος εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐπίσης τῆς Αὐστρίας, ἡ ἱστορία τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ ὁποίου εἶναι ὅμοια πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἰδικοῦ μας ναοῦ τοῦ ἁγίου Σώστη στὴν μεγάλη λεωφόρο, ἀποτελοῦν δείγματα ἀδιαφιλονείκητα τῆς θρησκευτικότητος τῶν λαῶν καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸν θρησκευτικὸν δρόμον ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐξέκλινε ἡ χριστιανικὴ ἀνθρωπότης παρασυρθεῖσα ἀπὸ στιγμιαία ἰσχυρὰ ρεύματα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀθείας.

Ἡ Ἑλληνικὴ ὀρθοδοξία διετήρησε μέσα εἰς τὸ πανευρωπαϊκὸ αὐτὸ θρησκευτικὸ πλαίσιο ἀκλόνητη τὴν θέσιν της. Ἔδωκε παραδείγματα προσηλώσεως πρὸς τὸ θρησκευτικὸ πνεῦμα καὶ ἐνίσχυσε τὴν θέσιν της σημαντικά. Δὲν ἔχει σημασίαν ἂν ἕνας κόσμος τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ἐγκατέλειψαν τὴν δευτέρα εὐρωπαϊκὴν των πατρίδα. Τὸ δημιουργηθὲν κενὸν ἐπληρώθη ἀπὸ ἀνθρώπους τῆς νεωτέρας γενεᾶς οἱ ὅποιοι ἐρχόμενοι πρὸς ἀνεύρεσιν ἐργασίας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κέντρα ἔφεραν μαζί των, ἀθέλητα ἴσως, καὶ τὶς παραδόσεις των τὶς

ἑλληνικὲς καὶ τὶς χριστιανικὲς. Μὲ θρησκευτικὸν αἶσθημα οἱ περισσότεροι τῶν Ἑλλήνων ἔργατῶν διὰ τοὺς ὁποίους πρὸς στιγμὴν εἶχε διατυπωθῆ ἡ ἀμφιβολία περὶ τῆς θρησκευτικῆς των ἐκδηλώσεως.

Αἱ ὑπάρχουσαι καὶ λειτουργοῦσαι εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς πόλεις ἑλληνικὲς ὀρθόδοξες ἐκκλησίαι ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν σταθμοὶ ἀκλόνητοι τῆς Ὀρθοδοξίας. Μὲ δημιουργημένην τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν παράδοσίν των συγκεντρῶνουν σήμερον ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Τεργέστη, Βενετία, Μόναχον θρησκευτικοὶ σταθμοὶ τῆς Ὀρθοδοξίας ἀξιόλογοι μὲ τὶς ἐκκλησίας τους καὶ μὲ τοὺς προϊσταμένους τους ποὺ ἔχουν μίαν κατανόησιν τῆς ἱεραῖς ἀποστολῆς των καὶ ποὺ καταβάλλουν κάθε προσπάθεια διὰ νὰ ἐμφυσήσουν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἓνα ἐνθουσιασμὸν στερεωμένον ἐπάνω στὰ βάρθρα τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Θὰ πρέπει ἀναμφισβητήτως νὰ ἀναφέρῃ ἰδιαιτέρως κανεὶς εἰς τὴν πλέον τιμητικὴν θέσιν τὴν ἀποστολὴν τῶν ὀργάνων καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας τῆς Βιέννης. Μιὰ ἐκκλησία μὲ μακρὰν παράδοσιν. Ἰδρυθεῖσα διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος τὸ 1750 εἶχε ἐπιτύχει ὠρισμένα προνόμια ἀπὸ τὴν αὐτοκράτειρα Μαρία Θηρεσία. Τὰ προνόμια αὐτὰ ἀνανεώθησαν ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωσήφ, υἱὸν τῆς Μαρίας Θηρεσίας, διότι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν αὐστριακῶν Ἑλλήνων προσετέθη καὶ ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς Ἑλλήνων ὀρθοδόξων ὑπηκόων τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ὁ πρῶτος ἐγερθεὶς ναὸς τοῦ ἀγίου Γεωργίου ἐθεωρήθη ἀνεπαρκὴς καὶ οἱ Ἕλληνες—αὐστριακοὶ καὶ ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι—ἐκινήθησαν μὲ ζῆλον διὰ τὴν ἀνάγεισιν καὶ ἄλλου ναοῦ. Καὶ τὸ 1840 ἐπερατώθη καὶ ὁ δεύτερος ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπὶ σχεδίου φιλοτεχνηθέντος ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Χάνσεν, ὁ ὁποῖος ἔκτισε τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸν ὁποῖον ἐπεστράτευσε ὁ Ἕλληνας μέγας πατριώτης καὶ εὐεργέτης Σίνας. Ἐπέρασαν ἐκλεκτοὶ ἱερωμένοι ὡς προϊστάμενοι τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς τῆς Βιέννης καὶ σήμερον προϊστάται αὐτῆς ἓνας λαμπρὸς ἱεράρχης μὲ πλήρη κατανόησιν τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ μὲ συνειδησιν τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τὸν ἐθνομάρτυρα θεῖον του τὸν ἱεράρχην τῆς Σμύρνης Χρυσόστομον, ὁ ἐπίσκοπος Θερωῶν Χρυσόστομος Τσίτερ. Εἶναι τόσο μετριοπαθὴς καὶ τόσο ἀντίθετος πρὸς κάθε ἔπαινον, ὥστε δὲν θὰ ἠθελामε νὰ παραβιάσωμεν τὰς ἀρχάς του. Ἄλλ' ἀντὶ πάσης ἄλλης διαφημίσεως τῆς δραστηριότητος τοῦ θεοφιλεστάτου ἱεράρχου διαφημίζου

αὐτὸν αὐτὰ τὰ ἔργα του καὶ ἡ ἐκτίμησις τῆς ὁποίας χαίρει ἀπὸ μέ-
ρους τῆς κυβερνήσεως τῆς Αὐστρίας καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἱερωμένων.
Κέντρον τριῶν καὶ ἡμισείας χιλιάδων Ἑλλήνων ἰδίως φοιτητῶν καὶ
ἐργατῶν ἡ ἐκκλησία τῆς Βιέννης ἀνταποκρίνεται πρὸς ὄλες τις ἀνάγ-
κες τῶν χριστιανῶν αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐκκλη-
σιάζονται ἐκ περιτροπῆς εἰς τοὺς ναοὺς τῆς αὐστριακῆς πρωτεύου-
σης. Εἰς τὸ ἐπισκοπικὸν μέγαρον ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἐπισκόπου
λειτουργεῖ ἀπὸ τὸ 1804 σχολεῖον εἰς τὸ ὁποῖον μαθαίνουν τὰ πρῶτα
γράμματα οἱ γεννημένοι εἰς τὴν Βιέννην ἑλληνόπαιδες. Τὸ οἰκονομ-
κὸν πρόβλημα εἶναι περίπλοκον διὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ σχολεῖον.
Δὲν θὰ ὑπῆρχε δὲ ἀσφαλῶς τοιοῦτον πρόβλημα ἂν ἤρετο τὸ ἐνοι-
κιστάσιον καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰσέπραττε ἱκανοποιητικὰ ἐνοίκια ἀπὸ
τὰ κτήματά της τὰ κατωχυρωμένα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Μαρίας
Θηρεσίας καὶ τοῦ διαδόχου της Ἰωσήφ.

Ἡ Κυριακάτικη λειτουργία εἰς τοὺς ναοὺς τῆς Βιέννης οἱ ὁποῖοι^ε
λειτουργοῦν ἐκ περιτροπῆς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ἐπεβλητικωτέρας θρη-
σκευτικὰς μυσταγωγίας. Ἡ χορωδία ἡ ὁποία ψάλλει κατὰ τὴν λει-
τουργίαν περιλαμβάνει ἐκλεκτὰ πρόσωπα καὶ ἡ συγκίνησις τὴν
ὁποῖαν προσφέρει εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους ἡ ὅλη μυσταγωγία
δὲν ἐνισχύει μόνον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ
ἀφυπνίζει καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα. Ἡ μορφή τοῦ Ρήγα Φερραίου
ποῦ ἔζησε καὶ ἐξεδηλώθη ἐκεῖ ἀνάβει τὴν φαντασία τῆς διπλῆς
πίστεως τῶν Ἑλλήνων, τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ἌΟ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαν-
τήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομέ-
νων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς
τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λει-
τουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι
Ἐφημέριοι δύνανται νὰ ἀπευθύνουν ἐρωτήματα
ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δι-
δωνται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Ὁ ἅγιος Κασσιανὸς ἀνιστορᾷ τί παθαίνει
ὅποιος δὲν ἔχει διάκριση.

Ὁ γέρο-Ἡρώνας ἔμεινε πενήντα ὀλόκληρα χρόνια μέσα στὴν ἔρημο. Κι' ὅλοι τὸ ξέρουν, πῶς εἶχε καταντήσει σκιά ἀπὸ τὴ νηστεία κι' ἀπὸ τὴς μεγάλες κακοπάθειες, στὴς ὁποῖες ὑπέβαλλε τὸ κορμί του. Κι' ὅμως αὐτὸς ὁ τρανὸς ἀσκητὴς, ποὺ ἔζησε μέσα στὴν ἀκρότατην ἔρημιά καὶ μοναξιά, καὶ ποὺ ὅλη του ἡ ζωὴ ἦτανε ἕνας σκληρότατος ἀγώνας καὶ ἀσταμάτητη ταλαιπωρία, ἐξέπεσε σὲ μεγαλώτατο κίνδυνο, ἐπειδὴ δὲν εἶχε διάκριση.

Γιατί, ἀκολουθώντας τοὺς σφαλεροὺς τοῦ διαλογισμοὺς, νὰ



νηστεύη δηλαδὴ καὶ ν' ἀποφεύγη ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο τοὺς ἀνθρώπους, ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ μὴν πηγαίνει οὔτε κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα στὴν Ἐκκλησία· κι' αὐτὸ γιὰ νὰ μὴ συναντηθῆ καὶ γιὰ νὰ μὴ συναγορευθῆ με τοὺς Πατέρες. Γιατί, ἔτσι, θάτανε ὑποχρεωμένος νὰ καθῆσθαι στὴν κοινὴ τράπεζα καὶ νὰ φάη κι' αὐτός, ὅτι θάτρωγαν κι' ἐκεῖνοι· καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο θάβγαινε ἀπὸ τὸ τάξιμό του

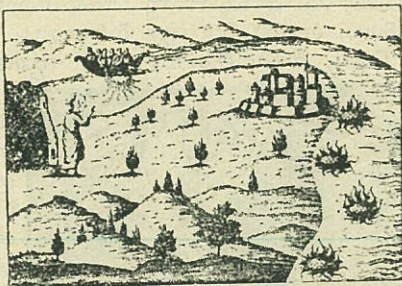
κι' ἀπὸ τὴ γραμμὴ ποὺ ἀκολουθοῦσε.

Ἐμεινε λοιπὸν μετὰ τὴ γνώμη του καὶ μετὰ τὴς συνήθειές του κι' ἐζοῦσε κατὰμονος, χωρὶς νᾶρχεται σὲ συνάφεια με τοὺς Πατέρες. Καὶ στὸ τέλος παραλόγιασε. Καὶ κάποτες ὁ Σαταναῖς παρουσιάσθηκε μπροστά του, ὡσάν ἄγγελος ὀλοφώτεινος· κι' αὐτὸς τὸν ὑποδέχθηκε, μετεμενάδες καὶ με σεβάσματα πολλά. Τὸν ἐπρόσταξε λοιπὸν ὁ μισόκαλος, νὰ σηκωθῆ τὰ μεσάνυχτα καὶ νὰ πάη νὰ πέση μέσα σ' ἕνα βαθὺ πηγάδι, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ ἔτσι πόσο τὸν ἀγαπᾷ καὶ πόσο τὸν τιμᾷ ὁ Θεός, ποὺ δὲν θὰ τὸν ἀφήσῃ γιὰ τὴ μεγάλη του ἀρετὴ, νὰ πάθῃ—ὅπως τοῦλεγεν—ἀπολύτως τίποτα.

Κι' αὐτός, ποὺ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ κάνῃ τὴν διάκριση ἀνάμεσα στὸ σωστὸ καὶ τὸ ἀνόητο, οὔτε καὶ ποιὸς τοῦβαλε στὸ νοῦ του μιὰ τέτοια ἀπουνομένη γνώμη, τὸ πίστεψε κι' ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὴ

συμβουλή τοῦ Δολεροῦ, κι' ἐπῆγε τὰ μεσάνυκτα κι' ἔρριξε τὸν ἑαυτοῦ μέσα στὸν πηγάδι. Ἀπὸ οἰκονόμησιν ὅμως τοῦ Θεοῦ, τὸ πῆραν εἶδηση ἔγκαιρα οἱ ἀδελφοί, καὶ μὲ κόπο καὶ μὲ βάσανα πολλὰ κατῶρθωσαν νὰ τὸν ἀνασύρουν μισοπεθαμένο. Δὲν ἔζησεν ὅμως παρὰ δύο ἡμέρες μονάχα κι' ἀπέθανε, ἀφήνοντας τοὺς ἀδελφούς ἀπαρηγόρητους. Κι' ὁ μεγάλος Παφνούτιος, ἀπὸ συμπόνια κι' ἀπὸ φιλανθρωπία κι' ἐπειδὴ ἤξερε τοὺς μακρόχρονους κόπους του καὶ τὶς ταλαιπωρίες του μέσα στὴν ἔρημο, ἐπρόσταξε νὰ τὸν κηδέψουνε, ὅπως καὶ τοὺς ἄλλους ἀδελφούς, καὶ δὲν τὸν ἐλόγιασε μ' αὐτοὺς ποὺ αὐτοκτονοῦνε μονάχοι τους.

*Ἄλλοι δύο ἀδελφοί πάλι ἔμεναν πέραν ἀπὸ τὴν ἔρημο τῆς Θηβαΐδος, ποὺ ἔμενε κάποτε καὶ ὁ μακαριστὸς ἅγιος Ἄντωνιος. Κάποτε λοιπὸν ἀποφασίσανε νὰ ξεσηκωθοῦνε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ νὰ τραβήξουνε μακριὰ στὴ μεγαλύτερη καὶ βαθύτερη ἔρημο, ποὺ εἶναι ἀπέραντη καὶ δὲν φυτρώνει ἐπάνω τῆς καὶ τὸ παραμικρότερο χορταράκι. Κι' ἐλόγιαζαν νὰ μὴν πάρουνε ποτέ τους τροφή ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι, παρὰ μονάχα νὰ τρέφονται, μ' ὅτι θὰ τοὺς ἔστειλε ὁ Θεός, κάνοντας τὸ θαῦμα του.



Ἐπεριπλανηθήκανε λοιπὸν ἡμέρες πολλὲς μέσα στὴν ἔρημο κι' ἐξασθενήσανε, κι' ἐρέψαιε κι' ἐλυώσανε καὶ οἱ δύο τους ἀπὸ τὴν πείνα· ὡς ποὺ τοὺς συναντήσανε κάποτες κάποιοι Μάζικες, ποὺ φημίζονται πὼς εἶναι θηρία ἀνήμερα καὶ οἱ ἀγριώτεροι ἀπὸ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους. Κι' ὅταν τοὺς εἶδανε σὲ τέτοιο φρικτὸ χάλι καὶ μόλις μετὰ βίας ν' ἀνασαινοῦνε ἀπὸ τὴν κακοπάθεια κι' ἀπὸ τὴν πείνα, σὰν ἀπὸ φῶτιση τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἐδείξαε συμπόνια καὶ τοὺς περιποιηθήκανε, μὲ καλωσύνη καὶ μὲ φιλανθρωπία.

Κι' ὁ μὲν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς, ἔκαμε τὴ διάκριση μὲ τὸ νοῦ του, ποῖο ἦταν τὸ σωστὸ καὶ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ· κι' ἐδέχθηκε πρόθυμα καὶ μὲ πολλὰ εὐχαριστίες τὶς περιποιήσεις των. Κι' ἔφαγε, ὅτι τοῦδωσαν κι' ἐδυνάμωσε καὶ ἦλθε στὰ σύγκαλά του, κάνοντας ἓνα τέτοιο συλλογισμό —Αὐτοὶ οἱ ἀνθρωποι, ποὺ εἶναι φυσικὰ κακοῦργοι καὶ ξεδιψοῦνε μὲ τὸ αἷμα ποὺ χύνουνε, δὲ θάδειχναν ποτέ τους μιὰ τόση μεγάλη φιλανθρωπία, ἂν δὲν τοὺς ἐφώτιζε γι' αὐτὸ τὸ νοῦ τους ὁ Θεός.

Ὁ ἄλλος ὅμως ἔμεινε μὲ τὴν ἀρχικὴ του γνώμη, νὰ μὴν πάρῃ

δηλαδή ποτέ του τροφή ἀπὸ ἀνθρώπου χέρι, καὶ μὲ τὴν ἀσύστατη καὶ παραλογισμένη αὐτὴ βουλή του, ὕστερα ἀπὸ λίγο ξεψύχησε, ἀπὸ τὴν ἀναφαγιά κι' ἀπὸ τὴν ἀτονία τοῦ ὄργανισμοῦ του. Ἔτσι λοιπὸν ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς ἀδελφούς, πού καὶ οἱ δύο τους ἐπήρανε μιὰ ἀπόφαση ἀνόητη καὶ παραλογασμένη, ὁ ἓνας πού ἔκαμε τὴ διάκριση τῆς ἀλήθειας καὶ τοῦ σωστοῦ ἐσώθηκεν. Ὁ ἄλλος ὁμως πού ἐπέμενε, μὲ ξεροκεφαλιά, στὴν ἀρχική του γνώμη ἐχάθηκε, κι' εὗρηκεν ἀφ' ἑαυτοῦ του τὸ θάνατο, πού ἐνόμιζε πῶς ὁ Κύριος θὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ κοντά του.....
Θὰ σᾶς διηγηθῶ ἀκόμη, τί ἔπαθε ἓνας ἄλλος ἀδελφός, πού ἀσκήτευε κι' αὐτός, μὲ μεγάλη ἐγκράτεια. Δὲν θὰ εἰπῶ ὁμως τ' ὄνομά του, γιατί ζῆ ἀκόμη ἀνάμεσά μας.

Σ' αὐτὸν λοιπὸν ἐφανερώθηκεν πολλῆς φορῆς μπροστά του ὁ Δαίμονας, μὲ σχῆμα Ἀγγέλου, καὶ τοῦ παρουσίαζε στὴν κέλλα του ἓνα λαμπρότατο φῶς· καὶ κάποτε τὸν ἐπρόσταξε νὰ πάρῃ τὸ παιδί του, πού ἔμενε μαζί του στὸ ἴδιο Μοναστήρι, καὶ νὰ πάῃ νὰ τὸ προσφέρῃ θυσία στὸ Θεό, ὅπως ἔκαμε κι' ὁ Πατριάρχης Ἀβραάμ· καὶ τότε ὁ Θεὸς θὰ εὐχαριστηθῆ πολὺ καὶ θὰ τὸν γεμίσει ἀπὸ δόξες καὶ τιμές. Καὶ τόσο πολὺ τὸν ἐξεμαύλισε μὲ τὴ σκέψιν αὐτῆ, πού θὰ τῶκανε, ἂν δὲν τῶπαρνεν εἶδησι τὸ ἴδιο τὸ παιδί του, πού τὸν ἔβλεπε, ν' ἀκονίζῃ ἓνα μαχαίρι μεγάλο, καὶ νὰ ἐτοιμάζῃ σχοινιά γιὰ νὰ τὸν δέσῃ, ὅπως κάνουνε γιὰ τὰ ζωντανά, ὅταν τὰ προσφέρουνε θυσία. Ἐφυγε λοιπὸν κρυφὰ κι' ἐμπιστεύθηκε στὰ πόδια του τὴ σωτηρία του.

Καὶ θὰ μπορούσα νὰ σᾶς ἔξενα καὶ χίλια δυὸ ἄλλα παραδείγματα ἀδελφῶν μας πού τοὺς ἀπάτησεν ὁ μισόθεος ἐχθρὸς μας, καὶ πού ἀπὸ τὴν ἀρετὴ ἐξεγλύστρησαν στὴν κακία καὶ στὴν ἀπώλεια, ἐπειδὴ δὲν εἶχανε διάκριση.

Λόγια στὸ Γεροντικὸ καὶ τοῦ ἁγίου Μαξίμου σχετικὰ μὲ τὴ διάκριση.

Ἐρωτήσανε κάποιον Γέροντα—Ποιά εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τίς ἀρετές; Κι' ἀποκρίθηκεν—Ἡ διάκριση.

Ἐκεῖνος πού δὲν ἔχει διάκριση, μοιάζει, ἔλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀμμωνᾶς, μὲ τὸν ξυλοκόπο, πού βαστᾶ ὄλημερίς στὰ χέρια του τὸ τσεκούρι, κι' ὁμως δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυλοκοπήσῃ ἓνα δένδρο. Αὐτὸς ὁμως πού ἔχει διάκριση, μοιάζει μ' ἐκεῖνον πού καὶ εὐκόλα τὸ βρῖσκει κι' εὐκόλα τὸ κλαδεύει.

Ἔνας ἄλλος Γέροντας εἶπε—Τὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν πέφτῃ σὲ πλάνη, τὸν λυτρώνει ἀπ' αὐτὴν ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀγρύπνια καὶ ἡ προσευχὴ στὸ Θεό. Κι' ὅταν φλογίζῃ τὴν καρδιά μας κάποια ἐπι-

θυμία, μόνο με τὴν ἐγκράτεια καὶ με τὴν ταλαιπωρία τοῦ κορμιοῦ μας μπορούμε νὰ τὴν δαμάσωμε. Κι' ὅταν πάλιν μᾶς ἀναστατώνει καὶ μᾶς τρικυμίζει τὰ σπλάγχνα μας ὁ θυμὸς, μόνο με τὴν συμπαῖαν, με τὴν καλωσύνη καὶ με τὸ γλυκὸ τρόπο μπορούμε νὰ τὸν καταπραύνωμε. Μὰ ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ γίνωνται τὴν ὥρα ποῦ πρέπει, καὶ νὰ χούνε τὸ πρεπούμενο μέτρο. Γιατὶ καθετὶ ποῦ γίνεται παράκαιρα καὶ ἀλόγιαστα εἶναι ὀλιγόζωο κι' ὀλιγοχρόνιο. Κι' αὐτὰ ποῦ δὲν ἔχουνε σταθερότητα καὶ διάρκεια, μᾶς κάνουνε περισσότερο κακὸ, παρὰ καλὸ.

Ποτέ μας δὲν πρέπει νὰ κάνωμε τίποτα, προτοῦ νὰ καλοσκεφθοῦμε καὶ νὰ καλοξετάσωμε, ἂν εἶναι σωστό, κι' ἂν εἶναι σύμφωνο με

τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἐτσι



ἔτσι κάνει κι' ὁ σιδηρουργὸς· κι' ὅταν βγάξη τὸ σίδηρο κατακόκκινο ἀπὸ τὴ φωτιά, προτοῦ ν' ἀρχίσῃ νὰ τὸ σφυροκοπᾷ, ξέρει τί θὰ κάνη· μαχαίρι, ἄξινα, γιὰ δρεπάνι;

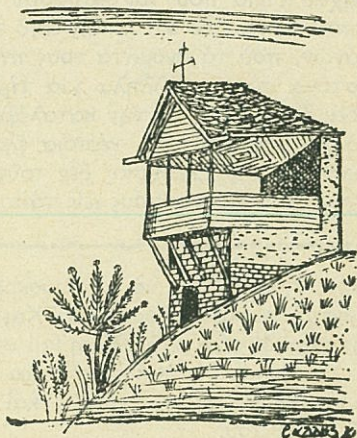
Ἐνας ἄββᾶς ἀρώτησε κάποτε τὸν ἄββᾶ Λούκιου καὶ τοῦ εἶπε: — Ἄββᾶ μου, ἔχω στὸ νοῦ μου νὰ ξηνητευθῶ. Καὶ ὁ Γέροντας τοῦ ἀποκρίθηκεν — Ἄν δὲν βάλῃς χαλινάρι στὴ γλῶσσα σου, σ' ὅποιο μέρος καὶ νὰ πᾶς, προκοπὴ καὶ καλὸ δὲν θὰ δῆς. Ὑστερα ἀπ' αὐτό, τοῦ εἶπε:— Ἐπῆρα, Ἄββᾶ μου, ἀπόφαση νὰ νηστεύω. Καὶ τ' ἀπάντησεν ὁ Γέροντας— Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας λέει κάπου πὼς κι' ἂν λυγίσῃς τὸ λαιμό σου σὰν τὸ κρικέλλι ἀπὸ τὴ νηστεία, καὶ πάλι δὲν θάναι εὐπρόσδεκτη ἀπὸ τὸ Θεό, ἂν δὲν καθαρισθῆς ἀπὸ κάθε πονηρὸ λογισμό. Καὶ τοῦ ξαναεἶπε ἐκεῖνος: — Ἐ! τότε λοιπὸν θὰ δώσω τῶν ὀμματιῶν μου καὶ θὰ πάω νὰ μείνω σὲ μίαν ἔρημιά. Καὶ τοῦ ἀποκρίθηκεν πάλιν ὁ Γέροντας — Ἄν δὲν κατορθώσῃς νὰ διορθωθῆς, ὅταν μένης μέσα στὴν Πολιτεία, καὶ μέσα στὴν ἔρημο ὁ ἴδιος θὰ μείνης, καὶ δὲν θὰ κατορθώσῃς τίποτα.

Ἐνας ἄλλος Γέροντας εἶπε: — Ποτέ μου δὲν ἔκανα οὔτε ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρός, ἂν δὲν ἐξέταζα προτιήτερα προσεκτικὰ, ποῦ θὰ πατήσω τὸ πόδι μου. Ἐτσι, κι' ὅταν θέλω νὰ κάνω κάτι, εἴτε μικρὸ εἶναι αὐτό, εἴτε μεγάλο, καλοζυγιάζω πρῶτα τί ἀποτέλεσμα θάχη καὶ ποιὸς θάναι ὁ καρπὸς του.

— Ἐνας ἀδελφὸς ἀρώτησε κάποτε τὸν κοσμοζάκουστον ἄββᾶ Νισθερώ — Ὁρμήνεψέ με, ἄββᾶ μου, τί εἶναι τὸ πραγματικὰ καλύτερο· γιὰ νὰ τὸ κάνω πάντα μου, καὶ γιὰ νὰ συμμορφώνωμαι πάντα

μου μ' αυτό. Και τ' άπάντηεν ό Γέροντας: — "Όλες οι έργασίες είναι καλές, κι' όλες είναι του Θεού, όταν γίνονται με διάκριση και στοχαστικά, κι' όλες τό ίδιο άποτέλεσμα φέρνουν. — Γιατί λέει ή άγία Γραφή, πώς ό 'Αβραάμ ήταν: φιλόξενος πολύ και του άρσεσε νά περιποιηται τους ανθρώπους, κι' ό Θεός ήτανε μαζί του. Λέει πάλιν άλλου, πώς ό προφήτης 'Ηλίας αγαπούσε τις έρημιές και τή μονασιά: κι' ό Θεός ήτανε μαζί του. 'Ο Δαβιδ πάλιν ήτανε ταπεινός, κι' ό Σολομώντας μεγαλόπρεπος, και ό Θεός ήτανε και με τους δύο. Αυτό λοιπόν που λαχταρά ή ψυχή σου και είναι θεάρεστο, και τό καταλαβαίνεις πώς σου πάει, και θά τό κάνης σωστό και τέλειο, νά τό κάνης και θά σωθής.

‘Ο άγιος Μάξιμος έλεγεν: — "Αν θέλεις νάσαι σωστός και δίκαιος άνθρωπος, πρέπει νά φροντίζης και για τά δυό μέρη τής ύπάρξης σου, τήν ψυχή σου δηλαδή και τό σώμα σου, ανάλογα με τήν αξία που έχει τό καθένα. Και τις μόν λογικές ανάγκες τής ψυχής σου νά τις ίκανοποιήσ με μελέτες, με πνευματικές θεωρίες, και με προσευχές. Τις βουλητικές, με τήν αγάπη τή Χριστιανική, που αντιμάχεται στις έχθρες και στά μίση. Τις επιθυμητικές, με τήν έγκράτεια και με τήν σωφροσύνη. Και στό κορμί σου νά δίνης τή σκεπή, τά φορέματα και τή διατροφή, που είναι άπαραίτητα για τή συντήρησή του.



‘Ο νοϋς μας τότε μονάχα μᾶς κυβερνά καλά, όταν έχη ύποτάξει τά πάθη, κι' όταν κάθε του ενέργεια είναι συνετή, πρεπούμενη και σύμφωνη με τό θέλημα του Θεού. Γιατί όπως ή υγεία και ή άρρώστια άφορούν τό σώμα, και τό φώς και τό σκοτάδι τά μάτια, έτσι και ή άρετή και ή κακία άποβλέπουν στην ψυχή μας, και ή γνώση και ή άμάθεια στον νοϋ μας. "Ας προσέχουμε λοιπόν νά μη δίνουμε όλη μας τήν προσοχή στό σώμα μας μονάχα, αλλά νά φροντίζουμε γι' αυτό, τόσο μόνον όσο πρέπει, και νά στρέφωμε όλη μας τήν προσοχή πρὸς τόν έσωτερικό μας κόσμο, γιατί «ή μὲν γυμναστική του κορμιού μας είναι σχετικά μονάχα ώφέλιμη, ή ευσέβεια όμως είναι κατά πάντα ώφέλιμη».

Αυτός που δέν ξέρει νά κάνη πνευματικήν άποτίμηση τής ζωής,

Τὰ προσόντα διὰ τὴν ἱερωσύνην

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑ

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης, στὸν Βίο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ (Ἑλληνικὴ Πατρολογία Migne 46,933-40), μᾶς διηγεῖται τὸ ἐξῆς διδακτικώτατο γεγονός. Ὅταν ὁ μεγάλος ἐκεῖνος Πατὴρ τοῦ Γ' αἰῶνος ἦταν ἐπίσκοπος Νεοκαισαρείας, ἔλαβε κάποτε πρόσκλησι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς πόλεως τοῦ Πόντου Κόμανα, πού ἐπισκοπικὴ τῆς ἔδρα ἦταν κενή, νὰ πάη ἐκεῖ, γιὰ νὰ βοηθήσῃ μὲ τὸ κύρος του καὶ τὴ σοφία του στὴν ἐκλογή καταλλήλου ἱεράρχη. Ὁ Γρηγόριος ἀνταποκρίθηκε στὴν πρόσκλησι μὲ προθυμία. Φθάνοντας στὰ Κόμανα, διαπίστωσε ὅτι οἱ ἐκεῖ πιστοὶ εἶχαν δίκιο πού τὸν ἐκάλεσαν. Γιατί, μὲ τὴν προσεκτικὴ ἐξέτασι πού ἔκανε, εἶδε ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς χριστιανούς τῶν Κοάνων, πού τὰ ὀνόματά τους πῆγαιναν κι' ἔρχονταν ἀπὸ στόμα σὲ στόμα σὰν κατ'ἀλληλα γιὰ τὴν πλήρωσι τῆς ἐπισκοπικῆς ἔδρας, δὲν ἦταν ἄξιος νὰ τὴν καταλάβῃ. Ὅλοι εἶχαν, ἄλλος λιγώτερα κι' ἄλλος περισσότερα, κάποια ἑλαττώματα, πού σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας δὲν τοὺς ἐπέτρεπαν τὴν ἄνοδο στὸν θρόνο, τὴν ἐγκατάστασί τους «εἰς τόπον Χριστοῦ», ὅπως μὲ τὴν καίρια λι-

δὲν ἀγωνίζεται νὰ χαλινκρατῇ τὶς ἐπιθυμίες του καὶ μονάχα γιὰ τὴ σάρκα του φροντίζει. Καὶ ἢ εἶναι γαστρίμαργος, ἢ ἀκόλαστος, ἢ παραδίνεται στὴ θλίψη καὶ στὸ θυμὸ, ἢ εἶναι μνησικάκος κι' ἀπ' αὐτὰ θολώνεται καὶ σκοτίζεται ὁ νοῦς του. Ἡ καὶ παραδίνεται σὲ ὑπερβολικὲς σκληραγωγίες καὶ ἄσκησι, πού τοῦ συσκοτίζει τὴ διάνοιά του.

Ἡ ἀγία Γραφή δὲν μᾶς ἀπαγορεύει τίποτα ἀπὸ τὰ καλὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τιμωρεῖ τὴν ἀκράτεια καὶ τὴν ὑπερβολή· καὶ διορθώνει καὶ ἐλέγχει τὴν ἀλογιστία. Δὲν μᾶς ἐμποδίζει π.χ. νὰ τρῶμε· οὔτε νὰ ἄρχωμε χρήματα καὶ νὰ τὰ μεταχειριζώμαστε ὅπως πρέπει. Μᾶς ἀπαγορεύει ὅμως νὰ εἴμαστε λαίμαργοι καὶ γαστρίμαργοι καὶ φυλάργυροι καὶ ὅλα τὰ τέτοια.

Οὔτε καὶ μᾶς ἀπαγορεύει νὰ σκεπτώμαστε γι' αὐτὰ· γιατί γι' αὐτὸ τ'ἀπλάσε, ἀλλὰ νὰ μὴν ἀφοσιωνώμαστε, μὲ ἐμπάθεια, σ' αὐτὰ. Καὶ οἱ ἐντολὲς τοῦ Κυρίου, εἶναι νὰ κάνωμε λογικὴ χρῆσι γιὰ τὸ καθετί, καὶ ν' ἀκολουθοῦμε τὴ μέσην ὁδό. Κι' ὅταν τὸ κάνωμε αὐτό, ὁ νοῦς μας ἔχει διαύγεια. Καὶ ἡ διαύγεια αὐτὴ τοῦ νοῦ γεννᾷ τὴ διάκρισι.

Ἀπόδοσι ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

τότητά του χαρακτηρίζει τὴν ἐπισκοπικὴ ἰδιότητα ἑνα ἀρχαῖκός διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος.

Τί ἔπρεπε, λοιπόν, νὰ κάνῃ ὁ Γρηγόριος; Ποῦ θὰ εὔρισκε τὸν ἄνθρωπο, ποῦ θὰ ταίριαζε στὴν ἐπισκοπικὴ ἔδρα.; Ἦταν βέβαιος, ὅτι μιὰ ὁλόκληρη Ἐκκλησία, ἀνάμεσα στὰ μέλη της, διέθετε ἕνα τέτοιο ἄνθρωπο. Ἦταν ὅμως ἕνας ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ἀνῆκε στὴ λαμπρὴ ἐπιφάνεια, ἀλλὰ στὸν ἄχρσο σωρό. Ἦταν ἕνας θησαυρὸς κρυμμένος, ποῦ θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναζητηθῇ καὶ νὰ βρεθῇ μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἴσως δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀκούσια βοήθεια τοῦ Διαβόλου.

Καὶ πράγματι, αὐτὸ ἐγίνε. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, ἀφοῦ παραμέρισε τὰ αἰγλήεντα ὀνόματα, ἔχοντάς τα ἀπορρίψει, εἶπε στοὺς πιστοὺς τῶν Κομάνων:

—Ὁ ἐπίσκοπος, ποῦ θέλει ὁ Θεὸς γιὰ σᾶς, δὲν βρίσκεται ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς ἀδελφοὺς σας. Βρίσκεται ἀνάμεσα στὸν ἀφανῆ λαό. Πρέπει, λοιπόν, νὰ ψάξουμε καὶ νὰ τὸν ἀνακαλύψουμε.

Ὁ λόγος ἔκανε αἴσθησι. Ὅποτε πετάγεται στὴ μέση ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀκροατὲς τοῦ Ἁγίου, ἀσφαλῶς ἄνθρωπος μετὰ ἕλαφρὸ τὸ ἔρμα τῆς πίστεως μέσα του, καὶ λέγει:

—Μήπως αὐτὸν ποῦ ζητᾶμε εἶναι ὁ καρβουνιάρης Ἀλέξανδρος;

Ἦταν ἕνα μέλος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Κομάνων, ποῦ τελευταῖο ἀπ' ὅλα θὰ ἐρχόταν στὸ νοῦ. Κι' ἐκεῖνος ποῦ τὸ ὀνομάτισε, τὸ ἔκανε γιὰ νὰ εἰρωνευθῇ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο, μὴ καταλαβαίνοντας ὅτι ὁ κατάλληλος γιὰ ἐπίσκοπος μποροῦσε νὰ εἶναι ἕνας ἄσημος χριστιανός.

Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ λόγος, ποῦ τὸν εἶχε κινήσει τὸ πονηρὸ πνεῦμα, ἀποδείχθηκε ὕστερα ἀπὸ λίγο στοιχεῖο τῆς θείας προνοίας.

Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ἔκανε ὅτι δὲν πρέζεσε τὴν εἰρωνεία ἐκείνου τοῦ λόγου. Ἀπάντησε στὸ πείραγμα μετὰ πνευματοφόρο διάκρισι. Φώναξε τὸν καταμαυρισμένο ἀπὸ τὴν καρβουνόσκηνη Ἀλέξανδρο καὶ τὸν ἐξομολόγησε. Κι' εἶδε, μετὰ τὴν ἐξομολόγησι, ὅτι ὁ ἄσημος καὶ λερωμένος ὕλικός ἐκεῖνος χριστιανός, ἦταν τὸ φωτεινὸ καὶ κατακάθαρο πετράδι, ποῦ ἀποζητοῦσε γιὰ νὰ στολίσῃ μ' αὐτὸ τὸν θρόνον τῶν Κομάνων.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, εἶπε στὸν Ἅγιο Γρηγόριο ὅτι δὲν εἶχε διαλέξει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ καρβουνιάρη γιὰ ἄλλο λόγο, παρὰ γιατί ἔτσι θὰ γλύτωνε ἀπὸ τὸν κίνδυνον μιᾶς μεγάλης ἀμαρτίας, ποῦ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν στηλίτευσε στὸ πρόσωπο τῶν Φαρισαίων: τῆς ἀνθρωπαρεσκείας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἦταν μιὰ ψυχὴ καταυγασμένη ἀπὸ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ἕνα ἔμψυχο ταμεῖο της, ἕνας κρυφὸς ἅγιος, ἕνα φῶς κάτω ἀπὸ τὸν μόδιο.

Τὸν ἀπεκάλυψε, λοιπόν, στοὺς πιστοὺς τῶν Κομάνων, ὁ Ἅγιος

Γρηγόριος κι' ἔσθησε αὐτὸ τὸ φῶς «ἐπὶ τὴν λυχνίαν» τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου.

Σὰν ἔγινε ἀρχιποίμην ὁ Ἀλέξανδρος, ἔφτιαξε ἓνα λόγο, ἄξεστο ἀπὸ τὴν ἀποψὶ τῆς ρητορικῆς, ἀλλὰ γεμάτον ἀπὸ πνευματικότητα καὶ τὸν διάβασε στοὺς πιστοὺς, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὁ πατέρας τους κι' ὁ ὀδηγητὴς τους στὶς νομέσ τῆς σωτηρίας. Καὶ πάνω στὶς γραμμὲς αὐτὲς τῆς ἐγκυκλίου πολιτεύθηκε, φανερώνοντας ἔξοχα ποιμαντικὰ χαρίσματα: ἀδαμάντινη ὀρθοδοξία, ἀγάπη ἀπεριόριστη κι' ἀκοίμητη, σύνεσι πολλή. Ἔσπευε δὲ τὸν βίον του μὲ τὸ μαρτύριο κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δεκίου ἢ, κατὰ μιὰ ἄλλη ἐκδοχή, τοῦ Αὐρηλιανοῦ.

Ποιὸ εἶναι τὸ μάθημα, ποὺ παίρνομε ἀπ' αὐτὸ τὸ γεγονός τῶν ἀρχαίων χρόνων τῆς Ἐκκλησίας; Ὅτι τὸ κύριο καὶ μέγιστο τῶν προσόντων, ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν ἱερωσύνη, εἶναι ἡ ἀγιότητα. Κι' ὅτι τὸ κύριο καὶ μέγιστο γνώρισμα τῆς ἀγιότητος εἶναι ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἀπωθητικὴ κίνησις τῆς ψυχῆς μπροστὰ στὴν ἀνθρώπινη δόξα.

Ὁ καρβουνιάρης τῶν Κομάνων εἶναι ἓνα ὑπέροχο πρότυπο, ποὺ ἡ ἀκτινοβολία του ἔχει ἀνεκτίμητη ἐποικοδομητικότητα. Ἐνα πρότυπο, ποὺ ποικίλες ἐκδόσεις του βλέπουμε στοὺς βίους τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ γενικὰ στοὺς βίους ὅλων τῶν ἀξίων κληρικῶν κάθε χριστιανικῆς γενεᾶς. Τί βλέπουμε σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις; Τὴν ταπεινοφροσύνη τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὴν φυγόκεντρο τάσι μπροστὰ στὸ ὑψηλότατο καὶ φρικτότατο ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, ποὺ προκαλεῖ δέος σὲ κάθε ταπεινὴ κ' ἄρα ἀληθινὰ χριστιανικὴ ψυχὴ. Ὁ Θεὸς τέτοιες ψυχὲς θέλει γιὰ τὶς τάξεις τῶν λειτουργῶν του, τὶς κάτω ἀγγελικὲς τάξεις, ποὺ τὶς ζηλεύουν οἱ ἄνω, ὅπως λέγει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Καὶ βρίσκει πάντοτε τὸν τρόπο, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ ἱστορία τοῦ ἱερομάρτυρος τῶν Κομάνων Ἀλεξάνδρου, γιὰ νὰ τὶς ἀνασύρῃ ἀπὸ τὴν ἀφάνειά τους καὶ νὰ τὶς καθιστᾷ ἢ μᾶλλον νὰ τὶς φανερώνη «ἐπάνω ὄρους κειμένως», ντύνοντάς τες μὲ τὴ χάρι τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀναθέτοντάς τους τὴ διαποίμανσι καὶ τὸν ἀγιασμό τοῦ λαοῦ του.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΙΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 12-7-1962 ἕως 7-9-62 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἅπας βοηθήματα: Αἰδσο. Θεόδωρον Σταυρόπουλον, Ἰερᾶς Μητροπόλεως Ἡλείας, Γ' Μισθολ. Κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1044. Ἐφ' ἅπας δρχ. 20085. — Αἰδσο. Ἐμμαν. Σαρδῆν, Ἰερᾶς Μητροπόλεως Σάμου, Γ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 946. Ἐφ' ἅπας δρχ. 19524. — Αἰδσο. Δημήτριον Καλδῆν, Ἰ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, Β' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1202. Ἐφ' ἅπας δρχ. 24102. Αἰδσο. Σπυρ. Μπενόπουλον, Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναρ/λων, Δ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 674. Ἐφ' ἅπας 15056. — Αἰδσο. Νικόλαον Κατάβολον, Ἰ. Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1044. Ἐφ' ἅπας δρχ. 19.669. Αἰδσο. Ἀθανάσιον Γιαννόπουλον, Ἰ. Μητροπόλεως Ναυπακτείας, Δ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἅπας δρχ. 14.676. Αἰδσο. Γεώργιον Δημόπουλον, Ἰ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, Δ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις Δρχ. 1041. Ἐφ' ἅπας δρχ. 14997. Πρεσβυτέραν Αἰκατερίνην Μαυράκη, Ἰ. Μητροπόλεως Κρήτης, Β' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 740. Ἐφ' ἅπας δρχ. 23.758. — Αἰδσο. Σωτήριον Μόρφην, Ἰ. Μητροπόλεως Ζακύνθου, Δ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἅπας. δρχ. 15.151. Ἱεροψάλτην Γεώργιον Δημόπουλον, Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, Σύνταξις 600 Ἐφ' ἅπας 8697. — Αἰδσο. Σπυρίδ. Καρατζούνην, Ἰ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἅπας. δρχ. 15.795. — Ἱεροδιάκονον Παντελεήμονα Ἀμασικίδην, Ἰ. Ἐπισκοπῆς Ἱεραπύτης. Σύνταξις δρχ. 611. Ἐφ' ἅπας δρχ. 10.208. — Πρεσβυτέραν Καλλιόπην Δεσποτίδου, Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 710. Ἐφ' ἅπας. δραχ. 15.268. — Αἰδσο. Λεωνίδα Λεονταρίδην, Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 927. Ἐφ' ἅπας δρχ. 15.799. — Πρεσβυτέραν Φωτεινὴν Γεραπετρίτου, Ἰ. Μ. Καρπάθου, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 500. Ἐφ' ἅπας δρχ. 11.167. — Αἰδσο. Βασίλειον Παναγιωτόπουλον, Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναρ/λων, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 889. Ἐφ' ἅπας δρχ. 15.056. — Αἰδσο. Ἰωάννην Παπανικολάου, Ἰ. Μητροπόλεως Φωκίδος, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 927. Ἐφ' ἅπας δρχ. 15.471. — Αἰδσο. Ἐμμ. Παπαδάκην, Ἰ. Ἐπισκοπὴ Ρεθύμνης, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 881. Ἐφ' ἅπας δρχ. 15.213. — Πρεσβυτέραν Λεμονιά Τσακίριδου, Ἰ. Μητροπόλεως Ἐλευθερουπόλεως, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 778. Ἐφ' ἅπας δρχ. 15.188. — Αἰδσο. Στυλιανὸν Συκιώτην, Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 816. Ἐφ' ἅπας δρχ. 20.295. — Αἰδσο. Γεώργιον Λουκαδάκην, Ἰ. Μητροπόλεως Χαλκίδος,

Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 914. 'Εφ' άπαξ δρχ. 19.669. — Αϊδес. Εὐάγγελον Διομήην, 'Ι. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 801. 'Εφ' άπαξ. δρχ. 15.268. — Αϊδес. Εὐάγγ. Καββαδίαν, 'Ι. Μητροπόλεως Λευκάδος, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 946. 'Εφ' άπαξ δρχ. 20.295. — Αϊδес. Δημ. Γκόλφην, 'Ι. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 927. 'Εφ' άπαξ δρχ. 15.633. — Αϊδес. Κων/νον Λιτόπουλον, 'Ι. Μητροπόλεως Φθιώτιδος, Β' Μισθολ. Κάτηγ. Σύνταξις δρχ. 1000. 'Εφ' άπαξ δρχ. 24.540. — Αϊδес. 'Ανδρέαν Παπαδογιάννην, 'Ι. 'Επισκοπή Ρεθύμνης, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1044. 'Εφ' άπαξ δρχ. 20.085. — Αϊδес. Γεώργιον Σπέρτον, 'Ι. Μητροπόλεως Σύρου, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 826. 'Εφ' άπαξ. δρχ. 15.795. — Αϊδес. Χαράλαμπον Παπασταύρου, 'Ι. Μητροπόλεως 'Ελευθερουπόλεως, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 927. 'Εφ' άπαξ. δρχ. 15.151. — Αϊδес. 'Αλέξανδρον Σαράντον, 'Ι. Μητροπόλεως Σάμου, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 801. 'Εφ' άπαξ δρχ. 15.310. — Αϊδес. 'Εμμ. 'Αλεξάκην, 'Ι. Μητροπόλεως Κρήτης, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 1044. 'Εφ' άπαξ δρχ. 20.295. — Πρεσβυτέρα Ειρήνην Σιδερίδου, 'Ι. Μητροπόλεως Χίου, Γ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 629. 'Εφ' άπαξ δρχ. 19.690. — Αϊδесιμ. Χαρίτωνα Στεφανίδην, 'Ι. Μητροπόλεως Σερρών, Δ'. Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 662. 'Εφ' άπαξ. δρχ. 14.992.—Αϊδес. Κων/νον Μυστακίδην, 'Ι. Μητροπόλεως Σερρών, Δ' Μισθολ. Κατηγ. Σύνταξις δρχ. 776. 'Εφ' άπαξ δρχ. 15.633.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Κωνσταντίνου Ρ. 'Αθανασιάδου, Αὐτὸν άσπασώμεθα. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 'Εκκλησία καὶ Πατρίς. — **'Αρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου**, Σώσωμεν τὸ παιδί. — «Φιλοθέου 'Αδολεσγίας» μέρος δεύτερον. 'Επιστάσεις καὶ διδάγματα ψυχωφελῆ καὶ σωτηριώδη ἀπὸ τῆν 'Εξοδο, ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως** ('Απόδοσις Θεοδ. Σπεράντσα). — **Βασιλείου 'Ηλιάδη**, 'Ακλόνητο εἰς ὅλους τὸ θρησκευτικὸν αἰσθημα ἀντιμετωπίζει τὸ πνεῦμα τοῦ συγχρόνου ὕλισμοῦ. 'Η προσήλωσις τῶν 'Ελλήνων πρὸς τὴν θρησκείαν. — 'Αποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸς» ἢ «Συναγωγὴ ἡθικῶν διδασκαλιῶν». 'Απόδοσις **'Ανθίμου Θεολογίτη**. — **Βασ. Μουστάκη**, 'Ο 'Επίσκοπος καὶ τὰ κάρβουνα. — Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «'Εφημέριον» ἀπευθυντέον:
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
 'Οδὸς Φιλοθέης 19, 'Αθῆναι. - Τηλ. 227.689.

'Εκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας. 'Ιασιου 1. 'Αθῆναι.